

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Martin Karlík

Státní podnik a jeho majetek

State-owned enterprise and its property

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Vít Horáček, Ph.D.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) : 28. října 2016

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Martin Karlík

V Praze dne 28. října 2016

Poděkování

Rád bych na tomto místě poděkoval vedoucímu této diplomové práce JUDr. Vítu Horáčkovi Ph.D. za jeho odborné vedení, cenné připomínky, vřelý přístup a také za jeho trpělivost a ochotu.

Obsah

Úvod.....	1
1. Právní úprava státních podniků a jejich rozdělení	3
1.1. Právní úprava	3
1.1.1. Zákon č. 111/1990 Sb., o státním podniku	3
1.1.2. Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku	5
1.2. Vztah k zákonu a majetku České republiky	6
1.3. Dělení státních podniků	7
2. Etapy existence státních podniků.....	11
2.1. Založení.....	11
2.3. Zakládací listina	12
2.4. Účel	13
2.5. Zrušení.....	14
2.6. Likvidace.....	16
2.7. Přeměny státního podniku	21
3. Orgány státního podniku a zakladatel	23
3.1. Ředitel	23
3.2. Dozorčí rada	25
3.3. Zákaz konkurence	27
3.3.1. Zhodnocení	28
3.4. Zakladatel.....	30
3.5. Péče řádného hospodáře.....	31
4. Majetek státního podniku.....	33
4.1. Majetek a jmění.....	33
4.2. Vlastník majetku	34
4.3. Kmenové jmění	34
4.4. Určený majetek a ostatní majetek.....	37
5. Hospodaření s majetkem	39
5.1. Právo hospodařit	39

5.2. Nabývání majetku a nakládání s majetkem podniku	41
5.2.1. Převody majetku.....	44
5.3. Odpovědnost státu podle zákona odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem	47
5.4. Veřejná podpora	48
5.5. Zisk státního podniku.....	48
5.6. Další fondy státního podniku.....	54
5.6.1. Rezervní fond	54
5.6.2. Fond kulturních a sociálních potřeb	55
5.7. Kontrola hospodaření s majetkem státu	57
Závěr	62
Použité prameny a literatura.....	65
Právní předpisy ČR	65
Judikatura	65
Knihy.....	66
Odborné články	67
Ostatní	67
Seznam tabulek	71
Seznam zkratk	72
Shrnutí.....	73
Summary	74
Klíčová slova	75
Keywords	75

Úvod

Tématem diplomové práce je státní podnik a jeho majetek. Státní podniky jsou především spojeny s minulým režimem, kde hrály nezastupitelnou roli v národním hospodářství. Ačkoli po roce 1989 byly státní podniky převážně rušeny a privatizovány, tak v žádném případě se ani dnes nejedná o přežitek z minulého režimu, naopak státní podniky stále plní významné celospolečenské, strategické nebo i bezpečnostní zájmy státu. Je však pravdou, že jejich počet se pohybuje pouze v řádu desítek, ale i přes jejich relativně malý počet, nelze jejich význam podceňovat. Státní podniky hospodaří s majetkem ve výši desítek miliard korun a daří se jim pomocí tohoto majetku dosahovat zisku ve výši jednotek miliard korun. Otázkou však je, jestli je s tímto majetkem hospodařeno efektivně, hospodárně a jestli jsou pravidla pro hospodaření nastavena správně a dostatečně. Na tyto otázky se pokusím ve své diplomové práci zaměřit a zanalyzovat je.

Právní úprava státního podniku prochází v současné době největší změnou od roku 1997. Zákon č. 253/2016 Sb. přináší potřebné změny a tyto změny budou v diplomové práci hojně rozebírány. Jelikož téma státního podniku není častým předmětem odborných komentářů a knih, je nutno předně vycházet z důvodových zpráv, judikatury českých soudů, odborných článků, ale i článků určených široké veřejnosti.

Cílem této práce je zanalyzovat hospodaření s majetkem státních podniků, rozdělování majetku, pravidla pro nakládání s majetkem, jakož i právní regulaci jako celek a poukázat na případné nedostatky nebo naopak vyzdvihnout pozitivní změny přijaté novelou č. 253/2016 Sb.

První kapitola diplomové práce krátce nastiňuje historii právní úpravy a rozebírá současnou právní úpravu. V této kapitole se taktéž pokusím o určité rozdělení státních podniků podle základních ekonomických hledisek.

V druhé kapitole budou analyzovány jednotlivé etapy existence státních podniků, a to od jejich založení až po zrušení. Pozornost je věnována i likvidaci státních podniků, která je stále aktuálním tématem. V poslední části jsou krátce nastíněny majetkové aspekty přeměn.

Třetí kapitola pojednává o orgánech státního podniku, neboť ředitel a dozorčí rada společně významně ovlivňují hospodaření s majetkem státních podniků a mají zásadní vliv na jejich hospodářské výsledky. O osudu státního podniku však rozhoduje ještě další subjekt, a to zakladatel, který je představován příslušným ministerstvem. V poslední části této kapitoly bude zmíněno hledisko péče řádného hospodáře, podle kterého musí postupovat všechny výše zmíněné subjekty.

Ve čtvrté kapitole bude rozdělen majetek státního podniku podle hledisek používaných v zákoně o státním podniku a zmíněna pravidla a odlišnosti pro nakládání s jednotlivými druhy majetku. V poslední kapitole bude rozebráno hospodaření s majetkem státních podniků, analyzována problematika zisku a jeho používání. Rozebrána bude i úprava zbylých fondů státního podniku a v poslední části kapitoly se bude věnovat kontrole hospodaření ze strany Nejvyššího kontrolního úřadu.

1. Právní úprava státních podniků a jejich rozdělení

Státní podnik je specifickým podnikatelským útvarům, který v sobě kloubí prvky soukromého i veřejného práva. Právní úprava státního podniku je především obsažena v zákoně č. 77/1997 Sb., o státním podniku (dále také jako „zákon o státním podniku“ nebo „ZSP“). Ten jej ve svém § 2 definuje jakožto právnickou osobu provozující podnikatelskou činnost s majetkem státu vlastním jménem a na vlastní odpovědnost. V souvislosti s přijetím významné novely zákona č. 253/2016 Sb., s účinností od 01. 01. 2017 dochází k zpřesnění této definice, novelizovaná úprava § 2 ZSP státní podnik výslovně označuje kromě právnické osoby i za státní organizaci. Za státní organizaci však byly státní podniky považovány i před přijetím novely č. 253/2016 jak vyplývá z § 54 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů. Dochází tak pouze k uvedení terminologie do souladu se zákonem o majetku České republiky.

Vedle majetkové účasti státu v obchodních korporacích představuje státní podnik alternativu k podnikatelské aktivitě státu. Úprava státního podniku je však svébytná a obsahuje mnoho specifík, v důsledku čehož je celková úprava státního podniku na pomezí veřejného a soukromého práva.

1.1. Právní úprava

Ačkoli historická úprava podnikání státu prostřednictvím státních podniků, národních podniků nebo státních závodů sahá až k samotným kořenům Československé republiky,¹ považuji za vhodné zde pouze krátce zmínit, s ohledem na společenské a ekonomické změny, vývoj po roce 1989.

1.1.1. Zákon č. 111/1990 Sb., o státním podniku

V roce 1989, v důsledku změny ekonomické situace a přechodu na tržní hospodářství, došlo k podstatné novelizaci hospodářského zákoníku,² a to především

¹ Zákon č. 404/1922 Sb. z. a n., o úpravě hospodaření ve státních závodech, ústavech a zařízeních, u ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2016-15-08].

² Zákon č. 103/1990 Sb., zákon, kterým se mění a doplňuje hospodářský zákoník u ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2016-15-08].

novelami č. 103 a 403/1990 Sb. a č. 63/1991 Sb.³ Taktéž došlo k přijetí nového zákona o státním podniku, zákona č. 111/1990 Sb. s účinností od 01. 05. 1990.⁴ Tento zákon nahradil předchozí socialistický zákon č. 88/1988 Sb., o státním podniku. Po porovnání znění zákona č. 88/1988 Sb. a zákona č. 111/1990 Sb. lze však dospět k závěru, že značnější obsahové změny nepřinesl. Hlavní změny spočívaly ve vypuštění deklaratorních ustanovení o socialistické ideologii, o direktivním modelu řízení nebo o státním plánování a zdůraznění aspektu podnikání jakožto základu činnosti podniku.⁵

Paragraf 4 zákona č. 111/1990 Sb. stanoví, že zakladatelem podniku je ústřední orgán státní správy nebo národní výbor. Státní podnik hospodaří s věcmi a majetkovými právy, svěřenými mu při jeho založení, a dále s věcmi a majetkovými právy nabytými v průběhu jeho podnikání.⁶ Oproti zákonu č. 88/1988 Sb. bylo tedy upuštěno od celospolečenského vlastnictví a navíc oproti zmíněnému zákonu zavádí pojmy kmenové jmění, jakožto čistou hodnotu majetku svěřeného státnímu podniku při jeho založení.⁷

Přechodnými ustanoveními zákona č. 111/1990 Sb. převádí podniky vzniklé podle zákona č. 88/1988 Sb. do svého režimu. Dále je zakladateli dána možnost podnik zrušit bez likvidace a hmotný majetek zrušeného podniku vložit do akciové společnosti, popřípadě jej smluvně převést do vlastnictví jiné právnické nebo fyzické osoby. Tato opatření vyžadují předchozí souhlas vlády.⁸

Zákon č. 111/1990 Sb. nabyl účinnosti 1. května 1990. Je nutno jej chápat, jako zákon přechodného charakteru. Jeho působnost byla dána do doby schválení komplexní zákonné úpravy ekonomické aktivity všech subjektů podnikatelské sféry.

³ VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. České právní dějiny. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. s. 601, [cit. 18. 8. 2016]. ISBN 978-80-7380-257-8.

⁴ Zákon č. 111/1990 Sb., o státním podniku ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2016-15-08].

⁵ Hospodářský zákoník: Zákon o hospodářské arbitráži; Zákon o státním podniku : s komentářem. Praha: Trizonia, 1990. Příručky praktických podnikatelů. s. 260. ISBN 80-900117-0-5.

⁶ Zákon č. 111/1990 Sb., o státním podniku, § 6.

⁷ Zákon č. 111/1990 Sb., o státním podniku, § 4.

⁸ Zákon č. 111/1990 Sb., o státním podniku, § 31 a 32.

Jeho úkolem bylo vytvořit předpoklady pro fungování podniků v době přechodu na tržní ekonomiku.⁹

Na základě § 36 zákona č. 111/1990 Sb. bylo upraveno finanční hospodaření státních podniků Nařízením vlády České a Slovenské Federativní republiky ze dne 17. 12. 1990 o finančním hospodaření státních podniků, které je účinné od 01. 01. 1991. Toto nařízení upravovalo vlastní finanční zdroje státního podniku a jednotlivé fondy včetně pravidel pro hospodaření s těmito fondy.

1.1.2. Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku

V současnosti je nejdůležitějším pramenem státního podniku zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku,¹⁰ ve znění pozdějších předpisů s účinností od 01. 07. 1997. Podle tohoto zákona se řídí všechny státní podniky podle něj založené, jakož i státní podniky, které se za takové považují. Za státní podniky založené podle ZSP se považují ty státní podniky, které vznikly podle zákona č. 111/1990 Sb. o státním podniku, ale byly novému zákonu přizpůsobeny.¹¹

ZSP byl celkem desetkrát novelizován, z čehož některé novely přinesly pouze nepatrné změny, některé naopak přinesly změny značné. Za nejdůležitější lze považovat novelu z roku 2016 č. 253/2016 Sb. Dle důvodové zprávy bylo cílem této novely přesné vymezení postavení, kompetencí a odpovědnosti ředitelů a členů dozorčích rad, jakož i zpřesnit vztah mezi státním podnikem a zakladatelem. Cílem novely bylo i stanovit základní soubor práv a povinností podniku představující obsah práva hospodařit s majetkem státu.¹² Pokud pomineme část 6 – přechodná a závěrečná ustanovení ZSP, tak jen 3 paragrafy zůstaly novelou č. 253/2016 Sb. nedotčeny, u ostatních paragrafů došlo buď k menším změnám, nebo k celkovému přepracování. Zároveň došlo k vložení 8 zcela nových paragrafů, čímž dochází k rozšíření zákona na 34 paragrafů, samotné jádro právní úpravy bez přechodných a závěrečných ustanovení tvoří pouze 26 paragrafů. Pokud si uvědomíme, že státní

⁹ VANĚK, Slavoj, SVOBODOVÁ, Jaroslava. Hospodářský zákoník: Zákon o hospodářské arbitráži; Zákon o státním podniku: s komentářem. Praha: Trizonia, 1990. Příručky praktických podnikatelů. s. 283. ISBN 80-900117-0-5.

¹⁰ Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 260/06, ze dne 24. ledna 2007. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2016-15-08].

¹¹ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2016-15-08].

¹² Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 15, [cit. 2016-15-08]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

podnik je specifickou právní formou komplexně upravenou tímto zákonem, jedná se o právní úpravu velmi skrovnou, nikoli však nutně nedostatečnou. Již na začátku diplomové práce však považuji za vhodné předeslat, že změny a zpřesnění, jež zavádí novela č. 253/2016 Sb. byly více než potřebné a přináší nezbytné doplnění právní úpravy.

Specifickým způsobem vzniklo 5 státních podniků, a to přeměnou z akciových společností spravujících povodí 5 českých a moravských řek. Na základě zákona č. 305/2000 Sb., o povodích došlo s účinností od 01. 01. 2001 ke změně jejich právních forem na státní podniky. Postavení, právní poměry, činnost, sloučení, splynutí a rozdělení se od tohoto dne začaly řídit ZSP, došlo k zrušení akcií, předsedové představenstev se dočasně stali řediteli státních podniků a zakladatel podal návrh na výmaz zaniklých akciových společností a následovaný návrhem na zápis jednotlivých státních podniků do obchodního rejstříku.

1.2. Vztah k zákonu a majetku České republiky

Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích (dále také jako „zákon o majetku České republiky“) jakožto základní zákon upravující způsoby a podmínky hospodaření s majetkem České republiky¹³ se původně vztahoval i na státní podniky. Státní podniky se řídily nejen ZSP, ale i těmi ustanoveními zákona o majetku České republiky, které se vztahovaly na organizační složky státu příslušné hospodařit s majetkem státu, nešlo-li o jednání vyhrazené pouze ministerstvům.¹⁴

To však bylo kritizováno¹⁵ z důvodu, že docházelo k stavění státních podniků do stejné situace jako organizačních složek státu, v důsledku čehož se stejnými pravidly řídily subjekty, které byly právními osobami, jako i subjekty, které právními osobami nebyly. Novelou č. 88/2003 Sb. však došlo k vynětí státních podniků z působnosti zákona o majetku České republiky¹⁶ a v současném znění zákona o majetku České republiky nalezneme § 54 odst. 1, kde je výslovně stanoveno, že se

¹³ Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, § 1.

¹⁴ Havlan, P.: Stát jako subjekt vlastnického a jiných majetkových práv v nové právní úpravě (vybrané otázky I.), Časopis pro právní vědu a praxi 2/2001, s. 123.

¹⁵ FILIP, Jiří. Problémy aplikace zákona o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích v činnosti státních podniků. Právní rozhledy, 2001, roč. 9, č. 5, s. 195.

¹⁶ PLÍVA, Stanislav. Hospodaření s majetkem státu. 2., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004. Právo a hospodářství (C.H. Beck). s.38. ISBN 80-7179-811-8.

zákon o majetku nevztahuje na státní podniky založené podle ZSP a na státní podniky, které se považují za založené podle ZSP.

Zákon o majetku České republiky je však ve vztahu ke státním podnikům stále důležitým předpisem, a to z pohledu státu. Stát jako vlastník státního majetku se při hospodaření s tímto majetkem musí řídit zákonem o majetku České republiky, pokud daná situace není upravena ZSP. Z tohoto úhlu pohledu představuje ZSP pro stát zákon speciální a zákon o majetku České republiky zákon obecný.¹⁷

1.3. Dělení státních podniků

Státní podniky lze rozdělit podle vícero hledisek, pro účely této diplomové práce je však relevantní pouze dělení související s majetkem státních podniků. Důvodová zpráva k novele č. 213/2013 Sb.¹⁸ státní podniky člení na tři kategorie:

- 1) Státní podniky, jejichž účelem je pouze uspokojování celospolečenských zájmů a jejich hospodaření je tím pádem závislé na přidělených dotacích. Vlastní finanční zdroje jsou jen velmi omezeny. Do této kategorie spadá například Zemský hřebčinec Písek.
- 2) Druhou skupinu tvoří státní podniky, jež jsou založeny za účelem uspokojování významných celospolečenských potřeb s regulovanými zdroji. Hospodaření těchto státních podniků je závislé jak na dotacích, tak na příjmech z podnikatelské činnosti podniku. Spadá sem například státní podnik Povodí Vltavy.
- 3) Poslední skupinou jsou státní podniky založené k uspokojování celospolečenských potřeb s neregulovanými zdroji, tyto státní podniky jsou schopny si vlastní činností zajistit dostatek finančních prostředků na svůj provoz, investice a rezervu.¹⁹ Do této skupiny by jednoznačně patřil státní podnik Lesy České republiky.

¹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 30 Cdo 4039/2010 ze dne 21. 4. 2011 In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2016-25-08].

¹⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 213/2013 Sb.: Závěrečná zpráva z hodnocení dopadů regulace (RIA). In: . 2016., [cit. 2016-25-08] . Dostupné také z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/lrv/ria/databaze/Zaverecna-zprava-RIA.docx>.

¹⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 213/2013 Sb.: Závěrečná zpráva z hodnocení dopadů regulace (RIA). In: . 2016., s. 3. [cit. 2016-25-08]]. Dostupné také z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/lrv/ria/databaze/Zaverecna-zprava-RIA.docx>.

Význam a objem dotací lze ilustrovat na státním podniku Povodí Odry, jenž v roce 2015 obdržel investiční dotace ve výši 166 milionů Kč. Celková hodnota pořízeného dlouhodobého majetku státního podniku za rok 2015 činila 313,7 milionů Kč, majetek v hodnotě 5 milionů Kč byl získán bezúplatným převodem a z vlastních zdrojů bylo vynaloženo 142,3 milionů Kč, zbylá část byla financována právě z výše zmíněných dotací, což státnímu podniku pomohlo ke zvýšení hodnoty jeho aktiv a státní podnik nemusel vynakládat pouze vlastní zdroje.²⁰

Pro bližší představu o velikosti majetku, se kterým státní podniky hospodaří lze použít i členění dle velikosti aktiv. Následující tabulka zahrnuje 32 aktivních státních podniků, tedy nezahrnuje státní podniky v likvidaci a konkurzu. V tabulce není zahrnut ani státní podnik Národní agentura pro komunikační a informační technologie a Centrum pro informace a mechanické testování obalů - CIMTO, s.p., neboť tyto státní podniky ještě nemají ve sbírce listin založeny účetní závěrky.

Při bližším pohledu na aktiva státních podniků dojdeme k závěru, že hned 16 státních podniků hospodaří s majetkem vyšším než 1 miliarda korun, nejvyšší aktiva nalezneme u státního podniku Lesy České republiky – více než 70 miliard Kč a u České pošty – 22,5 miliardy Kč. Celkem 7 státních podniků má ve svých aktivech majetek v hodnotě mezi 100 miliony Kč a 1 miliardou Kč, zbylých 9 státních podniků hospodaří s majetkem do 100 milionů Kč. Co do výše aktiv jsou nejmenší státní podniky Balmed Praha a Výzkumný a vývojový ústav dřevařský, Praha hospodařící s majetkem jen o něco málo přesahující 11 milionů Kč.

Dalším údajem, který lze z tabulky vyčíst je růst či pokles hodnoty aktiv daného státního podniku. Zelenou barvou je označeno 23 státních podniků, které dokázaly zhodnotit majetek, se kterým hospodaří, což v celkovém počtu státních podniků v tabulce představuje 72 % uvedených subjektů. Je však potřeba uvést, že ve většině případů byl růst pouze mírný. Červenou barvou jsou naopak označeny státní podniky, u nichž aktiva oproti předcházejícímu roku klesla. A ačkoli se jedná pouze o 9 subjektů, je potřeba zmínit, že pokles u České pošty byl ve výši 3,5 miliardy Kč a u státního podniku Lesy České republiky dokonce téměř 6 miliard Kč. Znatelný pokles téměř o 50 % neboli o 1,47 miliardy Kč lze zaznamenat u Státní tiskárny

²⁰ Výroční zpráva za rok 2015, Povodí Odry s.p., s. 25 a 36 [cit. 2016-24-08] Dostupné také z: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-detail?dokument=44619973&subjektId=63996&spis=814680>.

cenin, pokles však není důsledkem špatného hospodaření, ale transformace provedené v roce 2015.²¹ Tyto tři významné poklesy aktiv však stačily k tomu, aby vynulovaly přírůstky ostatních 23 státních podniků, celkově tak v roce 2015 státní podniky hospodařily s majetkem ve výši 160,26 miliardy Kč, což oproti roku 2014 znamená pokles o necelých 7 miliard Kč.

Pro úplnost je však potřeba uvést, že ze samotné výše aktiv nelze dovozovat dalekosáhlé závěry, neboť pokles aktiv mohl být způsoben odebráním části majetku ze strany zakladatele, privatizací části majetku či převodem na jiné státní podniky nebo státní organizace. Stejně tak růst aktiv může být zapříčiněn vnějšími vlivy, a ne jen díky přičinění státního podniku. Přesto však tabulka poskytuje základní informace o schopnostech státních podniků zhodnotit svěřený majetek, ale především poskytuje možnosti utvořit si představu o velikosti jednotlivých státních podniků a o rozpětí velikosti aktiv, se kterými jednotlivé státní podniky hospodaří.

Tabulka č. 1: Změna aktiv státních podniků mezi roky 2014 a 2015

Název státního podniku	Netto aktiva v roce 2015 [v tis. Kč]	Netto aktiva v roce 2014 [v tis. Kč]
Řízení letového provozu České republiky, státní podnik	6 080 830	5 823 269
Správa Letiště Praha, s.p.	968 741	903 951
Vojenské lesy a statky ČR, s.p.	8 964 020	8 222 882
Vojenský technický ústav, s.p.	859 331	615 388
Vojenský výzkumný ústav, s.p.	435 435	214 327
LOM Praha, s.p.*	2 373 002	1 973 666
VOP CZ, s.p.	1 304 333	1 149 095
Mezinárodní testování drůbeže, s.p.	46 085	34 038
Lesy České republiky, s.p.	70 338 000	76 147 000
Zemský hřebčinec Tlumačov, s.p.**	45 285	46 610
Zemský hřebčinec Písek, s.p.	55 519	57 487
Povodí Ohře, s.p.	5 121 414	5 122 586
Povodí Moravy, s.p.	5 991 454	5 947 440
Povodí Odry, s.p.	4 895 129	4 829 100
Povodí Vltavy, s.p.	8 387 551	8 318 490
Povodí Labe, s.p.	4 908 309	4 881 637
Česká pošta, s.p.	22 494 000	26 106 000
Státní tiskárna cenin, státní podnik	1 495 982	2 943 169
Státní pokladna Centrum sdílených	1 677 368	1 648 572

²¹ Účetní závěrka za rok 2015, STÁTNÍ TISKÁRNA CENIN, státní podnik [cit. 2016-24-08] Dostupné také z: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-detail?dokument=44545700&subjektId=422060&spis=71229>.

služeb, s.p.		
ČPP Transgas, s.p.	5 075 826	5 073 661
DIAMO, s.p.	5 777 693	4 108 662
Palivový kombinát Ústí, s.p.	1 653 087	1 588 866
Elektrotechnický zkušební ústav, s.p.	27 072	43 040
Fyzikálně technický zkušební ústav, s.p.	99 867	93 375
Strojírenský zkušební ústav, s.p.	145 454	140 861
Technický a zkušební ústav stavební Praha, s.p.	401 177	356 719
Textilní zkušební ústav, s.p.	14 087	13 244
Výzkumný a vývojový ústav dřevařský, Praha, s.p.	11 109	10 534
Státní léčebné lázně Bludov, s.p.*	29 458	26 469
Státní léčebné lázně Jánské Lázně, s.p.*	433 139	433 388
Horské lázně Karlova Studánka, s.p.	146 415	146 196
Balmed Praha, s.p.	11 281	13 919

Zdroj: Veřejně dostupné účetní závěrky jednotlivých státních podniků ve sbírce listin obchodního rejstříku <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik>

* údaje za rok 2014 a 2013 ** údaje za rok 2012 a 2011

2. Etapy existence státních podniků

2.1. Založení

Zakladatelem státního podniku může být pouze jeden subjekt - stát. Jménem státu založení vykonávají jednotlivá ministerstva, a to konkrétně ministerstvo, do jehož působnosti spadá předmět podnikání podniku. V případě, že předmět podnikání spadá do působnosti více ministerstev, tak je zakladatelem to ministerstvo, do jehož působnosti předmět podnikání spadá převažující částí.²² ZSP však připouští jako zakladatele i jiné ministerstvo v případech, kdy tak zákon stanoví. A ZSP tak stanoví v § 22, kdy výslovně stanovuje jako zakladatele České pošty s.p. Ministerstvo vnitra, ačkoliv dle kompetenčního zákona jsou poštovní služby v gesci Ministerstva průmyslu a obchodu.²³ Zvláštní úprava platí taktéž pro podniky založené v působnosti Ministerstva obrany, které svým předmětem podnikání odvětvově přísluší jiným zakladatelům.²⁴ Zakladatelem podniku, jenž v určitém rozsahu zabezpečuje úkoly pro obranu státu, může vykonávat jiné ministerstvo než Ministerstvo obrany, jen po předchozím souhlasu Ministerstva obrany.²⁵

K založení státního podniku je potřeba předchozí souhlas vlády, který má formu usnesení.²⁶ Při zakládání státního podniku musí tedy k zakládací listině se všemi zákonnými náležitostmi být připojeno i toto souhlasné usnesení vlády.

2.2. Vznik

Vznik státního podniku se datuje ke dni, kdy byl zapsán do obchodního rejstříku. Právní úprava v § 5 odst. 1 ZSP tak jen opakuje znění § 126 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále také jako „OZ“ nebo „občanský zákoník“). Jedná se o konstitutivní zápis.²⁷ Návrh na zápis podává zakladatel.²⁸ Aby návrh

²² Důvodová zpráva k zákonu č. 77/1997 Sb., zákon o státním podniku s. 4 [cit. 2016-24-08]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t002300.htm>.

²³ Zákon č. 2/1969 Sb., České národní rady o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky, § 13 ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2016-24-08].

²⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 77/1997 Sb., zákon o státním podniku s. 4 [cit. 2016-24-08]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t002300.htm>.

²⁵ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, § 3 odst. 3 ve znění novely č. 253/2016 Sb.

²⁶ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, § 5 písm. c) ve znění novely č. 253/2016 Sb.

²⁷ LAVICKÝ, Petr. Občanský zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 662 ISBN 978-80-7400-529-9.

zakladatele splňoval všechny náležitosti, tak k němu musí být připojena zakládací listina se všemi zákonem stanovenými náležitostmi, doklad o ocenění majetku, s nímž má státní podnik právo hospodařit v okamžiku svého založení a usnesení vlády, kterým se uděluje souhlas se založením podniku.²⁹ Podmínka souhlasu zakladatele je tak jedním z případů, se kterým počítá § 126 odst. 3 OZ, jenž stanoví, že zákon určí případy, kdy je k založení nebo vzniku právnické osoby potřebné rozhodnutí orgánu veřejné moci.

2.3. Zakládací listina

Státní podnik se zakládá zakládací listinou, kterou vydává příslušné ministerstvo podle výše uvedených pravidel. Náležitosti zakládací listiny jsou stanoveny v § 4 ZSP, novela č. 253/2016 Sb. však tento paragraf značně upravila a náležitosti zakladatelské listiny změnila tak, aby byly v souladu se zákonem č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích (dála také jako „ZOK“ nebo „zákon o obchodních korporacích“). Zakladatelská listina musí tedy nově obsahovat:

1. Označení ministerstva, které vykonává funkci zakladatele.
2. Název a sídlo státního podniku a k názvu připojeno označení státního podniku nebo zkratku s.p.
3. Nově se v zakladatelské listině neuvádí hlavní předmět podnikání, ale předmět podnikání a účel, pro který je podnik založen. Důvodem je to, že slovní spojení „hlavní předmět podnikání“ ztrácí svůj smysl, neboť všechny podnikatelské činnosti státního podniku jsou rovnocenné a státní podnik vykonává svou podnikatelskou činnost v souladu s předmětem svého podnikání, jenž je zapsán v obchodním rejstříku.³⁰
4. Výši kmenového jmění a jeho minimální výši, kterou je podnik povinen zachovat. Nově se toto kritérium doplňuje i o povinnost uvést určený majetek a jeho položkovou specifikaci. Zakládací listina musí obsahovat přesnou specifikaci a jednoznačnou identifikaci určeného majetku. Účelem je zvýšit

²⁸ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, § 5 odst. 1 ve znění novely č. 253/2016 Sb.

²⁹ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, § 5 odst. 2 ve znění novely č. 253/2016 Sb.

³⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 40, [cit. 2016-25-08]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

transparentnost a přehlednost vykazování určeného majetku.³¹ K určenému majetku podrobněji v kapitole 4 oddíl 4.

5. Určení a ocenění majetku podniku; ocenění majetku navazuje na výši ocenění v účetnictví účetní jednotky, která o tomto majetku naposledy účtovala. Účelem povinnosti o navázání na výši ocenění je zachování kontinuity.³² Taktéž dle mého názoru tato povinnost zužuje prostor pro nestandardní ocenění majetku, který byl svěřován státnímu podniku. Nyní tedy nebude možné majetek ocenit nižší hodnotou, pokud to nebude odpovídat náležitému odpisu či jiné skutečnosti znamenající pokles hodnoty.
6. Jméno prvního ředitele a počet členů dozorčí rady a jména prvních členů dozorčí rady. U tohoto kritéria došlo k uvolnění úpravy, není již potřeba uvádět rodná čísla, místa trvalého pobytu u ředitele ani u členů dozorčí rady. Změna odpovídá zákonu č. 304/2013 Sb., zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.
7. Výši rezervního fondu v okamžiku založení a výši, do které bude doplněn. O rezervním fondu podrobněji v kapitole 5 oddíl 6.
8. Posledním kritériem je označení osoby oprávněné jednat jménem ministerstva vykonávajícího funkci zakladatele. Zde bylo upuštěno od povinnosti úředně ověřeného podpisu.

Celkově lze změny provedené novelou č. 253/2016 Sb. hodnotit pozitivně, a to ze dvou hledisek. Jednak se snižují formalistické nároky u několika kritérií, ale zároveň dochází k zpřesnění za účelem zvýšení transparentnosti a snížení prostoru pro účetní machinace s hodnotou majetku, jenž je státnímu podniku svěřován.

2.4. Účel

Podle novelizovaného § 2 odst. 1 ZSP jsou státní podniky zakládány k plnění významných strategických, hospodářských, společenských, bezpečnostních nebo dalších zájmů státu. Před přijetím novely č. 253/2016 Sb. byl účel založení stanoven v § 3 odst. 1 ZSP, jenž stanovil, že státní podniky jsou zakládány k uspokojování významných celospolečenských, strategických nebo veřejně prospěšných zájmů.

³¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 41, [cit. 2016-25-08]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

³² Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 41, [cit. 2016-26-08]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

Účel založení doznal změny, státní podniky již nejsou zakládány k plnění celospolečenských zájmů, neboť po změně režimu již státní podniky nehrají primární roli v hospodářském životě státu, s ohledem na což lze konstatovat, že účel celospolečenských zájmů měl dle mého názoru být vypuštěn již v době přijímání ZSP, tedy v roce 1996. Zároveň došlo k výslovnému zakotvení významného bezpečnostního zájmu, ten však v předchozí úpravě zcela jistě spadal do kategorie významných strategických zájmů. Osamostatnění tohoto účelu lze však vnímat jako snahu o zdůraznění a vyzdvižení možnosti zakládat státní podniky k plnění významných bezpečnostních zájmů státu. Vymezení účelu založení státního podniku je významné i v případě pozbytí oprávnění k podnikatelské činnosti, za jejímž účelem byl státní podnik zřízen, blíže viz následující podkapitola 2.5.

2.5. Zrušení

Zrušení státního podniku upravuje § 6 ZSP, který byl značně změněn novelou č. 253/2016 Sb. Podle zpřesněného znění § 6 odst. 1 ZSP se státní podnik zrušuje rozhodnutím zakladatele o zrušení podniku s právním nástupcem nebo bez právního nástupce. V obou dvou případech je však k přijetí rozhodnutí potřebný předchozí souhlas vlády. Oproti znění před novelou č. 253/2016 Sb. byly zredukovány důvody obligatorního zrušení státního podniku uvedené v § 6 odst. 3 ZSP. Prvním obligatorním důvodem je ztráta oprávnění k podnikatelské činnosti, za jejímž účelem byl státní podnik zřízen. Nestačí však pozbytí jen některých oprávnění, ať už podle živnostenského nebo jiného právního předpisu, musí se jednat o ztrátu všech oprávnění.³³ Druhým obligatorním důvodem pro zrušení je případ, kdy zaniknou předpoklady vyžadované pro činnosti státního podniku zákonem. Podle důvodové zprávy se jedná především o případy, kdy státní podnik přestane splňovat podmínky stanovené pro provozování své činnosti vyžadované zvláštními právními předpisy. Může se jednat například o předpisy o ochraně zdraví nebo ochraně životního prostředí.³⁴

S účinností od 01. 01. 2017 se opouští od dalších 3 důvodů pro obligatorní zrušení. Zakladatel tak již nemusí zrušit podnik v případě, že založením, splnutím,

³³ ŠTENGLOVÁ, Ivana. Obchodní zákoník: komentář. 13. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckova edice komentované zákony.s. 285. ISBN 978-80-7400-354-7.

³⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 42, [cit. 2016-26-08]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

sloučením či rozdělením podniku byl porušen zákon, neboť státní podniky splynutí nebo rozdělení nemohou provést pouze z jejich vlastní vůle, ale k takovému rozhodnutí, které esenciálně ovlivňuje majetek státu, je potřeba rozhodnutí zakladatele.

Druhým důvodem, který je v novelizovaném znění vynechán, je povinnost zrušit státní podnik v případě, že se sníží počet členů dozorčí rady oproti počtu uvedenému v zakládací listině a není doplněn do 6 měsíců ode dne snížení.

Posledním vynechaným důvodem je povinnost zrušit státní podnik v případě porušení ustanovení zakládací listiny týkající se rozsahu podnikatelské činnosti, výše kmenového jmění nebo nakládání s majetkem státu v rozporu se zákonem.³⁵ Neznamená to však, že by zákon tato porušení toleroval, naopak zákon umožňuje zakladateli uplatit jiné instituty k nápravě výše zmíněných porušení, může například vyvodit personální odpovědnost pro ředitele nebo dozorčí radu. Daná porušení však automaticky nemusí být natolik závažná, aby podmiňovala zrušení celého státního podniku. Z tohoto důvodu byl přijat § 6 odst. 4 ZSP, který demonstrativním výčtem vymezuje důvody pro fakultativní zrušení státnímu podniku.³⁶

Zakladateli je tak umožněno zvážit, jak závažným nedostatkům a problémům v činnosti státního došlo a podle toho vyvodit důsledky. Demonstrativní výčet zmiňuje 3 případy, kdy zakladatel může přistoupit k nejzávažšímu právnímu jednání a zrušit státní podnik. První dva případy byly již zmíněny výše, před novelou č. 253/2016 Sb. tyto skutečnosti byly důvodem pro obligatorní zrušení, jedná se o případy, kdy založením nebo přeměnou podniku byl porušen zákon nebo státní podnik porušuje ustanovení zakládací listiny týkající se rozsahu podnikatelské činnosti, minimální výše kmenového jmění nebo nakládá s majetkem podniku v rozporu s právními předpisy. Třetím výslovně uvedeným důvodem je návrh osoby, která osvědčí právní zájem na zrušení a doloží ke zrušení důvody. V případě, že jsou dány důvody pro obligatorní nebo fakultativní zrušení může o zrušení rozhodnout i soud na návrh osoby, která na zrušení osvědčí právní zájem. Soud má pravomoc před

³⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 42, [cit. 2016-27-08]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

³⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 42, [cit. 2016-27-08]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

přistoupení k samotnému zrušení stanovit lhůtu k odstranění důvodů, pro které bylo zrušení navrženo.³⁷

2.6. Likvidace

*„Likvidace je zákonem upravený postup, při němž dochází k mimosoudnímu vyrovnání majetkových vztahů zanikající právnické osoby.“*³⁸ Obecná právní úprava likvidace je obsažena v občanském zákoníku, konkrétně v § 187 až 209. V návaznosti na zakotvení obecné úpravy v občanském zákoníku novela č. 253/2016 Sb. upravuje ustanovení o likvidaci v ZSP pouze tak, že úprava obsahuje záležitosti, které se týkají výlučně specifického postavení státního podniku a které nelze dovodit z obecné úpravy v občanském zákoníku.³⁹

Účelem likvidace je vypořádat majetek zrušené právnické osoby, vyrovnat dluhy věřitelům a s čistým majetkovým zůstatkem, jenž vyplyne z likvidace, naložit podle zákona.⁴⁰ Existují však i jiné názory, jak na likvidaci státního podniku pohlížet. *„Likvidací jako formou zrušení státního podniku se sleduje vypořádání majetku. Ten je u státních podniků státní a pouze s ním podnik hospodaří. Proto lze likvidaci považovat za „svého druhu privatizaci“ a jejím účelem je zpeněžit veškerý majetek – aktiva (věci, pohledávky, držení akcií) a vyrovnat (zaplatit) dluhy (závazky) – pasiva.“*⁴¹ S daným názorem lze v zásadě souhlasit, otázkou však zůstává, zda by neměl být více v potaz brán účel. U likvidace je primárním cílem vypořádání majetku právnické osoby, jakožto nutný následek zrušení, přičemž důvody zrušení mohou být rozličné. Zatímco u privatizace je primárním účelem převod majetku do soukromého vlastnictví. Výsledný stav může být v obou případech stejný, ale navzájem se liší primárním důvodem.

Důvod pro dodatečná specifická pravidla pro likvidaci státních podniků je prostý – eliminace korupčních rizik, a to předně tím, že budou zavedeny transparentní metody

³⁷ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, § 6 odst. 5.

³⁸ ELIÁŠ, Karel, Miroslava BARTOŠÍKOVÁ a Jarmila POKORNÁ. Kurs obchodního práva: právnické osoby jako podnikatelé. 5. vyd. Praha: C.H. Beck, 2005. Právnické učebnice (C.H. Beck). s. 596 ISBN 80-7179-391-4.

³⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 43, [cit. 2016-28-08]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

⁴⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 187 odst. 1., ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2016-28-08].

⁴¹ BRYCHTA Přemysl, PECH Václav. Likvidace státního podniku. Obchodní právo 8/2002, s. 32.

zpeněžování majetku státních podniků v likvidaci.⁴² Kromě toho lze navíc přínos spatřovat v urychlení dokončení likvidace státních podniků a převodu jejich likvidačních zůstatků do aktiv státních rozpočtů.⁴³ Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.⁴⁴ uvádí ke dni 01. 04. 2015 pouze 8 státních podniků v likvidaci. Představu o rychlosti likvidace lze získat z obchodního rejstříku, při vyhledání těchto 8 státních podniků ke dni 25. 09. 2016 zjistíme, že proces likvidace byl dokončen pouze u 2 státních podniků, u jednoho byl prohlášen konkurz a u zbylých pěti proces likvidace stále probíhá. Státních podniků v likvidaci je však o desítky více, než je uvedeno v důvodové zprávě. Seznam státních podniků uvedený v diplomové práci na téma Státní podnik Miloše Nagyho⁴⁵ z roku 2014 obsahuje 280 státních podniků k datu 29. 01. 2014, z čehož naprostá většina se nacházela v likvidaci. Pro názornost rychlosti procesu likvidace jsem použil 60 náhodně vybraných státních podniků nacházejících se v likvidaci v dané době. Proces likvidace byl dokončen ke dni 25. 09. 2016 u 20 státních podniků, u 35 státních podniků proces likvidace stále probíhal a 5 státních podniků se nacházelo v konkurzu. Vyjádřeno procentuálně se tedy podařilo za dva a tři čtvrtě roku dokončit likvidaci jen u 33 % státních podniků, z čehož je zjevné, že urychlení procesu likvidace je opravdu žádoucí změnou.

O urychlení likvidace se pokoušel i bývalý ministr Ministerstva průmyslu a obchodu Martin Kuba, a to vydáním resortního opatření č. 13 z května 2013, kterým údajně jen formalizoval již dříve uplatňovanou praxi, při které docházelo ke změně práva hospodařit s majetkem státu mezi likvidovanými podniky.⁴⁶ Podrobněji se však těmito převody zabýval deník Právo a jeho redaktor Jakub Svoboda, který tyto převody hlasitě kritizoval. Důvodem pro převody byla snaha vyhnout se omezujícím ustanovením tzv. zákona o velké privatizaci, neboli zákonu č. 92/1991

⁴² Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 36, [cit. 2016-28-08]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

⁴³ Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 15, [cit. 2016-28-08]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

⁴⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 20-22, [cit. 2016-28-08]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

⁴⁵ NAGY, Miloš. Státní podnik: Diplomová práce [online]. Univerzita Karlova, právnická fakulta, 2014 [cit. 2016-28-08]. s. 76-84 Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zp/download/120154308/?lang=cs>.

⁴⁶ Vyjádření ministra Jana Mládky, interpelace ze dne 17. dubna 2015. [online] 2015.[cit. 2016-01-09]. Dostupné také z: <http://www.ano2011-balastikova.cz/wp-content/uploads/2015/05/Vyj%C3%A1d%C5%99en%C3%AD-ministra-Ml%C3%A1dka-k-interpelaci001.pdf>.

Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby. Podle tohoto zákona se řídí likvidace státních podniků, které nepřizpůsobily svou zakládací listinu ZSP a nepodléhají tak jeho režimu. Pro likvidaci podniků podléhající zákonu o velké privatizaci je stanovena veřejná dražba jako jediný způsob zpeněžování majetku, pro jakýkoli jiný způsob je potřeba souhlas ministerstva.⁴⁷ Avšak u státních podniků likvidovaných podle ZSP před novelou č. 253/2016 Sb., tuto povinnost nenalezneme. Přesun práva hospodaření mezi státními podniky v likvidaci podléhající různým režimům, tak elegantně umožnil vyhnout se povinnému zpeněžování ve veřejné dražbě. K takovýmto převodům opravdu docházelo, a to dokonce v rozsahu v řádu stamilionů.⁴⁸ Dalšími spornými manipulacemi byly smlouvy o převodu práva hospodařit mezi dvěma státními podniky v likvidaci, jejichž likvidátor byla tentýž osoba. Tento likvidátor tak podepisoval smlouvy sám se sebou.

Otázkou je, zda se v případech těchto převodů nejednalo o prosté obcházení zákona za účelem vyhnutí se povinnosti zpeněžování ve veřejné dražbě. K samotnému článku se dokonce vyjádřilo i Ministerstvo průmyslu a obchodu. Opatření ministra č. 13 z roku 2013 je zde popsáno jako: „*formalizování praxe převodu majetku, pohledávek a závazků z jednoho likvidovaného podniku na jiný likvidovaný podnik.*“⁴⁹ Zároveň je však uvedeno, že po nástupu Jana Mládky byly v březnu 2014 tyto převody ukončeny a likvidátoři vyzváni a poučeni, aby takovéto přesuny nečinili. U části likvidátorů dokonce došlo k jejich výměně. Oprávněnost možnosti či nemožnosti provádění takovýchto dispozic je dle vyjádření Ministerstva průmyslu a obchodu předmětem soudního sporu, ve kterém rozsudek první instance svědčí pro zákonnosti převodů. Konkrétní odkaz na spisovou značku však není uveden a ze zvolené formulace lze dovozovat to, že v době vyjádření 31. 03. 2015 nejspíše probíhalo druhoinstanční řízení.

Ministerstvo průmyslu a obchodu tak na jedné straně postup obhajuje jako formalizování zavedené praxe, na druhé straně však tento postup ukončilo a

⁴⁷ Zákon č. 92/1991 Sb., Zákon o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby § 47b. ve znění pozdějších předpisů In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2016-15-08].

⁴⁸ SVOBODA, Jan. Stát v tichosti prodává svůj majetek mimo veřejné dražby [online]. Právo, 30.3.2015 [cit. 2016-01-09]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/ekonomika/365589-stat-v-tichosti-prodava-svuj-majetek-mimo-verejne-drazby.html>.

⁴⁹ Vyjádření Ministerstva průmyslu a obchodu k článku Jakuba Svobody "Stát v tichosti prodává svůj majetek mimo veřejné dražby" /Právo/ [online]. 2015 [cit. 2016-01-09]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument157178.html>.

vyměnilo část likvidátorů. Dle mého názoru by si Ministerstvo průmyslu a obchodu za tímto postupem stálo, pokud by si bylo jisto jeho zákonností. K této problematice se vyjadřoval dokonce sám ministr Jan Mládek v písemné interpelaci, kde tento postup obhajoval jako prokazatelně snižující počet státních podniků v likvidaci, snižující náklady na likvidátory a umožňující rychlejší převod likvidačních zůstatků do veřejných rozpočtů.⁵⁰ Zároveň připomněl, že nepravomocným rozsudkem soudu prvního stupně nebyl tento postup shledán závadným. Celý problém nakonec vyřešila novela č. 253/2016 Sb., která přinesla zpřesnění způsobu likvidace, jakož i pravidel pro průběh likvidace.

Speciální úpravu likvidace nalezneme i po novele č. 253/2016 Sb. v § 9 ZSP, ačkoli jak již bylo avizováno, podstatně novelizovaném. První změnou je zakotvení způsobu zpeněžení majetku státního podniku. Tímto způsobem je veřejná dražba, která by sama o sobě měla zaručovat co nejtransparentnější metodu zpeněžení a zároveň dopomáhat k nejvyššímu možnému výnosu likvidace.⁵¹ Jiný způsob zpeněžení lze použít, ale ne pouze z libovůle likvidátora. Pokud bude potřeba využít jinou metodu, bude si muset likvidátor opatřit předchozí souhlas zakladatele. Souhlas zakladatele by tedy měl představovat kontrolní mechanismus spočívající v neudělení souhlasu v případě neodůvodněné žádosti nebo nevhodnosti navrhaného způsobu zpeněžení majetku státního podniku.

Vzhledem k tomu, že likvidátor nakládá s majetkem státu, je potřeba stanovit i právní rámec pro případy, kdy o nemovitý majetek projeví zájem jiný státní podnik, organizační složka státu nebo jiná státní organizace. Dle § 9 odst. 2 ZSP může likvidátor na tyto subjekty převést majetek likvidovaného státního podniku pouze smlouvou o úplatném převodu majetku. Likvidátor dokonce může převést nemovitou věc do práva hospodařit jiného státního podniku nebo do příslušnosti hospodařit organizační složky státu či jiné státní organizace bezúplatně. Může se tak stát ve 3 případech, každý z nich však vyžaduje předchozí souhlas zakladatele. Prvním případem je situace, kdy bezplatný převod přispěje k urychlenému dokončení

⁵⁰ Vyjádření ministra Jana Mládka, interpelace ze dne 17. dubna 2015. [online] 2015.[cit. 2016-30-08]. Dostupné také z: <http://www.ano2011-balastikova.cz/wp-content/uploads/2015/05/Vyj%C3%A1d%C5%99en%C3%AD-ministra-MI%C3%A1dka-k-interpelaci001.pdf>.

⁵¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 43, [cit. 2016-30-08]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

likvidace převádějíciho podniku a nebude tím ohroženo plnění dluhů státního podniku. Vzhledem k délce procesu likvidace lze toto pravidlo hodnotit pozitivně. Druhý případ dopadá na případy, kdy je takový převod hospodárnější než jiný způsob naložení s nemovitou věcí. Jako takový případ si lze představit neprodejně budovy, o něž soukromý sektor nemá zájem, a náklady na odstranění budovy nejsou zanedbatelné, proto pokud bude v úvahu připadat bezplatný převod, bude se jednat o nejhospodárnější variantu. Třetí možností, kdy je bezplatný převod možný, jsou případy, kdy tak stanoví zvláštní právní předpis. ZSP ani důvodová zpráva neuvádí odkaz na konkrétní zákon, který by měl pod dané ustanovení spadat.

Třetí odstavec § 9 ZSP stanovuje podmínky pro bezúplatný převod nemovitých věcí do vlastnictví územních samosprávných celků. Stejně jako u druhého odstavce je k tomuto převodu předchozí souhlas zakladatele. Kromě převodů, které přispějí k urychlenému dokončení likvidace převádějíciho podniku, aniž by tím bylo ohroženo plnění dluhů státního podniku, je bezplatný převod možný také v případech, pokud je převod ve veřejném zájmu.

Z důvodu plynulosti a efektivnosti průběhu likvidace státního podniku se likvidátorovi zakazuje zatížit nemovité věci z likvidační podstaty zástavním právem,⁵² předkupním právem nebo uzavírat smlouvu o budoucí kupní smlouvě. Zákon však pamatuje i na výjimky, které může povolit zakladatel.⁵³ Zákon výslovně uvádí, že se tato pravidla vztahují jen na nemovité věci, dané omezení tedy nedopadá na věci movité.

Pátý odstavec § 9 ZSP stanovuje pravidla pro urychlení závěrečné fáze likvidace, kdy v likvidační podstatě zbývají věci, které se nedaří zpeněžit. Existence takových věcí může výrazně zkomplikovat závěrečnou fázi likvidace a především vede k prodloužení celého procesu. V rámci snahy o zkrácení časového období likvidace se likvidátorovi umožňuje nabídnout zbylý majetek Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových. Taková nabídka je však podmíněna předchozím vypořádáním odvodů do státního rozpočtu, zaplacením daní, dluhů, poplatků a jiných obdobných plnění. Pokud Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových nabídku přijme, je

⁵² Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 44, [cit. 2016-30-08]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

⁵³ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, § 9 odst. 4 ve znění novely č. 253/2016 Sb.

uzavřena smlouva o bezúplatném převodu zbylého majetku, kterou však jako v předchozích případech musí předem schválit zakladatel.⁵⁴

V posledním odstavci § 9 ZSP je stanovena povinnost pro zakladatele sledovat při svém jednání, jimž ovlivňuje činnost likvidátora, účel likvidace. Účelem likvidace je podle § 187 OZ vypořádání majetku zrušené právnické osoby. Co měl zákonodárce přesně na mysli, neobjasňuje ani důvodová zpráva, domnívám se však, že se jedná o další ustanovení, které má podle zákonodárce pomoci urychlení procesu likvidace tím, že zakladateli ukládá při jeho jednání vždy sledovat vypořádání majetku, jakožto účel likvidace. Konkrétně se může jednat o případy, kdy zakladatel bude udělovat souhlas s bezúplatným převodem. Pokud tento převod bude v zájmu rychlejšího vypořádání majetku, je zakladatel povinen udělit souhlas. Z čehož by následně vyplývalo, že zakladatel není oprávněn uplatňovat úplnou diskreci při rozhodování o nakládání s majetkem státního podniku v likvidaci. Jedná se ale o imperfektní normu nestanovující žádnou sankci při porušení, porušení tak může být nanejvýš konstatováno při kontrole Nejvyššího kontrolního úřadu. Na druhou stranu je potřeba zmínit, že neexistuje důvod, proč by se podle daného pravidla neměl zakladatel chovat.

Celkové hodnocení zvláštní právní úpravy likvidace v ZSP vnímám jako pozitivní. Dostatečně zohledňuje specifika v tom ohledu, že se jedná o majetek státu, u něhož může existovat i zájem na převodu na jiné státní subjekty, nikoliv jen na zpeněžení likvidační podstaty. Zároveň novela přináší pravidla, která by měla pomoci s urychlením procesu likvidace, který jak bylo uvedeno výše, neprobíhá vždy nejrychleji. Zároveň zpřesnění pravidel vyloučí přinejmenším sporné převody mezi jednotlivými státními podniky.

2.7. Přeměny státního podniku

Ke sloučení, přeměně a rozdělení podniku nebo souhrnně v novelizovaném znění k přeměně dochází z rozhodnutí zakladatele, jehož úloha je v tomto procesu klíčová. Kromě souhlasu s přeměnou rozhoduje zakladatel v případě rozdělení o přechodu zaměstnanců k jednotlivým nástupnickým státním podnikům.⁵⁵ Podobně jako u

⁵⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 44, [cit. 2016-30-08]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

⁵⁵ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, § 7 odst. 2 ve znění novely č. 253/2016 Sb.

likvidace, i zde je v paragrafech 7, 7a a 8 ZSP zakotvena pouze speciální úprava, obecně se však postupuje obdobně podle ustanovení občanského zákoníku.⁵⁶ Povinností zakladatele je o fúzi nebo rozdělení státního podniku informovat příslušný odborový orgán nejpozději tři měsíce předem a při rozdělení státního podniku zakladatel musí vydat zakládací listiny pro nově vzniklé státní podniky a upravit zakládací listiny podniků, kterých se rozdělení dotýká.⁵⁷

V souvislosti s majetkem státního podniku je nejdůležitějším ustanovením § 7a odst. 1 ZSP, který zachovává režim určeného majetku i u nástupnických státních podniků. Určený majetek zúčastněných státních podniků musí být vymezen a zapsán jako určený majetek i u nástupnických podniků, jedná se o kogentní normu, neboť zákon zde neposkytuje ani zakladateli prostor pro jiné rozhodnutí. Zakladatel má pouze pravomoc rozhodovat o případném rozdělení určeného majetku mezi nástupnické státní podniky.

Jmění státního podniku při jeho rozdělení přechází na nástupnické podniky, a to v poměru určeném v rozhodnutí zakladatele o rozdělení. V případě, že z rozhodnutí zakladatele o rozdělení podniku není zřejmé, který ze státních podniků má právo hospodařit s částí jmění, má k této části právo hospodařit každý nástupnický podnik společně a nerozdílně. Určení, jaký z těchto státních podniků bude v budoucnu vykonávat právo hospodařit s movitou věcí, přísluší zakladateli. Daná pravidla však dopadají jen na movité věci, výslovně je určeno, že nemovitých věcí zapsaných v katastru nemovitosti se daná pravidla netýkají.⁵⁸ V důsledku vymezení jmění v občanském zákoníku jako souhrnu majetku a dluhů osoby, se stalo ustanovení § 8 odst. 3 ZSP ve znění před novelou č. 253/2016 Sb., o přechodu závazků nadbytečné. Z tohoto pravidla vyplývalo, že v případě neurčení, na který státní podnik závazek přechází, byly k jeho splnění zavázány společně a nerozdílně všechny nástupnické státní podniky. Stejně pravidlo však vyplývá z § 8 ZSP ve znění po novele č. 253/2016 Sb., ačkoli výslovně závazky nezmiňuje.

⁵⁶ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, § 7 odst. 3 ve znění novely č. 253/2016 Sb.

⁵⁷ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, § 7a odst. 3 a 4 ve znění novely č. 253/2016 Sb.

⁵⁸ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, § 8 ve znění novely č. 253/2016 Sb.

3. Orgány státního podniku a zakladatel

Orgány státního podniku a vymezení jejich pravomocí má velký vliv na hospodaření s majetkem státního podniku, jakož i na celkovém fungování státního podniku. Právní úprava je obsažena v 6 paragrafech v části třetí ZSP, přičemž 2 paragrafy byly přidány novelou č. 253/2016 Sb. První paragraf navíc pouze stanovuje, že orgány státního podniku jsou ředitel a dozorčí rada.

3.1. Ředitel

Ředitel je statutárním orgánem státního podniku, přísluší mu tedy veškerá působnost, kterou zakladatelské právní jednání, zákon nebo rozhodnutí orgánu veřejné moci nesvěří jinému orgánu právnické osoby.⁵⁹ Ředitele jmenuje a odvolává ministr, vláda má však pravomoc si jmenování vyhradit pro sebe. Již v době přijetí se však předpokládalo, že vláda bude ředitele jmenovat jen výjimečně.⁶⁰ Ministr dokonce nemůže pravomoc jmenování ředitele svěřit ani jinému vedoucímu zástupci ministerstva, ministr musí ředitele jmenovat, případně odvolat výhradně osobně.⁶¹

Vůči dozorčí radě má ředitel zakotvenou informační povinnost - ředitel musí dozorčí radě poskytnout bez zbytečného odkladu písemně informace o skutečnostech, které si vyžádala, týkají se státního podniku a jsou v působnosti dozorčí rady podle ZSP.⁶²

Nově vložený § 12a ZSP přináší v návaznosti na zákon o obchodních korporacích značnou novelizaci týkající se základních povinností a odpovědnosti ředitele podniku. Ředitel odpovídá za řádný chod podniku, za jeho obchodní vedení, za využívání majetku podniku a za nakládání s tímto majetkem. Povinnosti jsou řediteli uloženy tak, aby bylo možné přímo kontrolovat, jak ředitel své povinnosti plní a v případě neplnění je možnost vyvodit jeho osobní odpovědnost.

Řediteli se taktéž ukládá povinnost řídit státní podnik s péčí řádného hospodáře. Do § 12a ZSP se přejímá první odstavec § 51 ZOK, který zní: *„Pečlivě a s potřebnými znalostmi jedná ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu podniku; to neplatí,*

⁵⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník §163.

⁶⁰ VESELÝ, J. Nad novým zákonem o státním podniku. Právní rádce, 1997, roč. 5, č. 8, s. 16.

⁶¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 6. 2007, sp. zn. 29 Odo 550/2006 In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2016-30-08].

⁶² Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, § 12 odst. 5 ve znění novely č. 253/2016 Sb.

pokud takové rozhodování nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou.“ a taktéž přejímá oba dva odstavce § 52 ZOK (s tím rozdílem, že člen obchodní korporace je ZSP nahrazen ředitelem): § 12a odst. 1 ZSP *„Při posouzení, zda ředitel jednal s péčí řádného hospodáře, se vždy přihlédne k péči, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba, byla-li by v postavení člena obdobného orgánu obchodní korporace.“* a § 12a odst. 3 *„Je-li v řízení před soudem posuzováno, zda ředitel jednal s péčí řádného hospodáře, nese důkazní břemeno tento člen, ledaže soud rozhodne, že to po něm nelze spravedlivě požadovat.“* Případně získaný prospěch porušením povinnosti řádného hospodáře je ředitel povinen vydat, případně nahradit v penězích při nemožnosti vydání prospěchu. Poměrně významnou změnou je přenesení důkazního břemena v případě soudního sporu, při němž bude ředitel povinen sám prokázat, že dodržel zásady péče řádného hospodáře. Rizikem tohoto ustanovení je, že může docházet k nedůvodným žalobám, proti kterým se však ředitel bude muset aktivně bránit a prokazovat to, že nepochybil. Toto riziko bych však u státního podniku viděl jako velmi malé, je nepravděpodobné, že by stát žaloval ředitele bez vážného důvodu, na rozdíl od akcionářů akciových společností, kteří by teoreticky mohli použít nedůvodnou žalobu jako určitou formu nátlaku.

Nelze zde nezmínit i citlivé téma propojení ředitelů státních podniků s politikou. Diskrece konkrétního ministra při jmenování ředitelů může v některých případech vést ke jmenování ředitele, který se o své místo spíše než svými kvalifikačními předpoklady zaslouží loajalitou k určité politické straně či funkci ředitele obdrží jako určitou zásluhu. Propojením ředitelů státních podniků s politikou se zabýval časopis Factor S ve svém článku *Sladký život šéfů státních podniků*.⁶³ Z důvodu nemožnosti ověřit si tato tvrzení o spojení ředitelů s politickými stranami nepokládám za vhodné zde uvádět konkrétní příklady. Pravdou však zůstává, že současná úprava neposkytuje proti těmto praktikám dostatečné záruky. Dokud nebude jmenování ředitelů ministrem podléhat určitému předvýběru nebo souhlasu orgánu, který bude koncipován tak, aby se v něm neprosazovaly politické vlivy, tak nelze dost dobře zabránit tomu, aby jmenování ředitelů bylo spojeno i s jinými faktory než je jen odbornost a jiná relevantní kritéria. Problémem však je, že zcela odpolitizovat výběr ředitele nelze nikdy, přesto si však myslím, že by měla být přijata kritéria, která by diskreci při výběru omezila.

⁶³ SLADKÝ ŽIVOT ŠÉFŮ STÁTNÍCH PODNIKŮ. FaktorS, (5) str. 6 [cit. 2016-30-08].

Přihlédneme-li k procesu výběru ředitelů státních podniků, jeví se jako vhodné zakotvení povinnosti náhrady újmy. Výše náhrady újmy se řídí zákoníkem práce.⁶⁴ Zde je výše náhrady limitována do výše čtyřapůlnásobku jeho průměrného měsíčního výdělku před porušením povinnosti. Z důvodové zprávy k novele č. 253/2016 Sb. dokonce vyplývá, že byla zvažována varianta plné odpovědnosti, tak jak je tomu v zákoně o obchodních korporacích. Ten stanovuje, že členové statutárních orgánů a členové dozorčích rad obchodních korporací odpovídají za újmu způsobenou společností v plném rozsahu.⁶⁵ Nakonec byla však převzata úprava ze zákoníků práce. Je však třeba zdůraznit, že limitace odpovědnosti se vztahuje pouze na újmu způsobenou z nedbalosti, v případě úmyslné újmy se omezení čtyřapůlnásobku jeho průměrného měsíčního výdělku nepoužije a žádné limity tedy neexistují. Tato úprava odpovědnosti se mi jeví jako dostatečná, ačkoli k větší ochraně majetku by jistě přispěla neomezená odpovědnost i u škody způsobené z nedbalosti.

3.2. Dozorčí rada

Druhým orgánem státního podniku je dozorčí rada. Činnosti dozorčí rady upravuje § 13 ZSP, který je dále rozděluje pod 12 písmen. Působnost lze dále dělit do tří základních kategorií: a) schvalovací pravomoci, b) projednávání a vyjadřování se, c) kontrolní pravomoci.⁶⁶ V rámci schvalovací pravomoci dozorčí rada schvaluje zásadní otázky koncepce rozvoje podniku (v rozsahu stanoveném zakladatelem) a auditora, jenž kontroluje účetní závěrky. Do druhé kategorie pravomocí spadá mimo jiné projednávání výroční zprávy, ročního finančního plánu nebo projednávání pravidel pro zřizování dalších fondů a vyjadřování se k návrhu zakladatele na zrušení nebo přeměnu podniku. Do kontrolní pravomoci pak spadá kontrola účetních záznamů a dohled na výkon působnosti ředitele a uskutečňování podnikatelské činnosti podniku.

Ve vztahu k zakladateli dozorčí rada navíc upozorňuje ředitele i zakladatele na zjištěné nedostatky a může zakladateli navrhnout odvolání ředitele. A na základě

⁶⁴ Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, § 257, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2016-09-09].

⁶⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 26, [cit. 2016-09-09]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

⁶⁶ PLÍVA, Stanislav. Majetkové postavení státního podniku. Právo a podnikání, 1997, roč. 6., č. 11, s. 6-11.

žádosti zakladatele mu poskytuje informace nebo provádí šetření.⁶⁷ Nově také dozorčí rada vykonává další činnosti, které jí určí zakladatel ve statutu podniku, čímž došlo k posílení vlivu zakladatele na chod podniku a možnost posílit výkon působnosti dozorčí rady nad rámec vyjmenovaných pravomocí.

Dozorčí rada je kolektivní orgán sestávající se minimálně ze tří členů, nejvyšší počet stanoven není. Jednu třetinu členů dozorčí rady tvoří zaměstnanci státního podniku. Ti jsou vybráni ve volbách mezi zaměstnanci podniku. Zaměstnanci podniku taktéž svého člena dozorčí rady odvolávají. Zbylé dvě třetiny členů dozorčí rady do funkce jmenuje a odvolává zakladatel. Členem dozorčí rady nemůže být ředitel a jeho zástupci. Zakladatel by měl členy dozorčí rady vybírat z řad odborníků. Po přijetí novely č. 253/2016 Sb. se opouští od kritéria vymežující kvalifikační okruh na vzdělání tak, že členem dozorčí rady se mohl stát jen nezávislý odborník, ekonom, vědecko-technický pracovník a pracovník sektoru bank. Důvodem je to, že výčet byl neúplný a zavádějící.⁶⁸

Proces výběru kandidátů není upraven v ZSP, ale 14. 03. 2014 byl zřízen usnesením vlády Vládní výbor pro personální nominace.⁶⁹ Jedná se o poradní orgán vlády pro posuzování personálních nominací mimo jiné do státních podniků.⁷⁰

Vládní výbor se skládá ze tří členů, které jmenuje i odvolává vláda. Členové jsou vybíráni tak, že po jednom členu navrhne předseda vlády, místopředseda vlády a ministr financí a posledního člena navrhne místopředseda vlády pro vědu, výzkum a inovace.⁷¹ V současné době se tak na jmenování podílí každá z koaličních stran.⁷² Při výběru členové komise zohledňují hodnotící kritéria ve smyslu článku 2 odst. 4 statutu Vládního výboru pro personální nominace,⁷³ kterými jsou hodnocení prezentace, pracovní zkušenosti, vzdělání, schopnost řízení lidí, osobní předpoklady,

⁶⁷ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, § 13 ve znění novely č. 253/2016 Sb.

⁶⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 46, [cit. 2016-07-09]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

⁶⁹ Usnesení vlády č. 177 ze dne 17 .3. 2014, [online]. [cit. 2016-09-09] Dostupné také z: <https://apps.odok.cz/zvlady/usneseni/-/usn/2014/177> změněno usnesením Usnesení vlády č. 711 ze dne 3 .9. 2014 [online] Dostupné také z: <https://apps.odok.cz/zvlady/usneseni/-/usn/2014/711>.

⁷⁰ Statut Vládního výboru pro personální nominace: Článek 1 [online]. [cit. 2016-09-09]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/attachment/-/down/VPRA9HJAPLTF>.

⁷¹ Statut Vládního výboru pro personální nominace: Článek 3 [online]. [cit. 2016-09-09]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/attachment/-/down/VPRA9HJAPLTF>.

⁷² Vláda: Členové vlády [online]. [cit. 2016-09-09]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/vlada/>.

⁷³ Statut Vládního výboru pro personální nominace: Článek 2 odst. 4 [online]. [cit. 2016-09-09]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/attachment/-/down/VPRA9HJAPLTF>.

týmová spolupráce, finanční gramotnost.⁷⁴ Otázkou je, nakolik je Vládní výbor pro personální nominace opravdu garantem odborného výběru kandidátů. Na první pohled by se mohlo zdát, že proces výběru členů dozorčích rad dostal změnám vedoucím k větší transparentnosti výběru. Avšak při bližším prozkoumání zápisů z jednání Vládního výboru pro personální nominace za první tři čtvrtletí roku 2016 je zřejmé, že tomu tak zcela nebude. Důvodem, proč se tak domnívám je to, že ze 44 nominantů posuzovaných v prvních třech čtvrtletích roku 2016 se ani jeden člen Výboru nepostavil proti jmenování jediného nominanta. Lze si tak jen domýšlet, nakolik je odborná způsobilost ve skutečnosti opravdu přezkušována, a na kolik se jedná pouze o formální záležitost s předem jasným výsledkem.

Zvýšení odpovědnosti členů dozorčí rady přináší § 13a ZSP. Členové dozorčí rady jsou odpovědní za neudělení souhlasu v případech, kdy je souhlas k jednání ředitele nezbytný. V takovém případě nahradí státnímu podniku újmu ti členové, kteří nejednali s péčí řádného hospodáře. Stejně tak jsou členové odpovědní v případě, že dozorčí rada dá souhlas k tomuto jednání a státní podnik v důsledku takového jednání utrpí újmu. V tomto případě nahradí státnímu podniku společně a nerozdílně újmu ředitel a ti členové dozorčí rady, kteří nejednali s péčí řádného hospodáře. Výše náhrady je stejně u ředitele limitována čtyřapůlnásobkem průměrného měsíčního výdělku a stejně jako u ředitele se jedná o hranici limitující pouze újmu způsobenou z nedbalosti.⁷⁵

3.3. Zákaz konkurence

Zákaz konkurence je obecně prostředkem ochrany před negativními dopady případného konfliktu zájmů mezi společnostmi a osobami, které ji zastupují.⁷⁶ V ZSP je zákaz upraven v § 14 a vztahuje se jak na ředitele a jeho zástupce, tak na dozorčí radu. Zakázanými činnostmi jsou především podnikání v předmětu činnosti státního podniku, a to ani ve prospěch jiných osob, či zprostředkovávat obchody podniku pro jiného, zakazuje se taktéž být členem statutárního či kontrolního orgánu právnické

⁷⁴ Vládní výbor pro personální nominace [online]. [cit. 2016-15-09]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/vladni-vybor-pro-personalni-nominace-117326/>.

⁷⁵ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, § 13a ve znění novely č. 253/2016 Sb.

⁷⁶ NEVRKLA, Luboš. ZÁKAZ KONKURENCE VE SPOLEČNOSTI S RUČENÍM OMEZENÝM PODLE ZÁKONA O OBCHODNÍCH KORPORACÍCH [online]. [cit. 2016-15-09]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zakaz-konkurence-ve-spolecnosti-s-rucenim-omezenym-podle-zakona-o-obchodnich-korporacich-96696.html>.

osoby s obdobným předmětem podnikání nebo účastnit se podnikání obchodní korporace se stejným či podobným předmětem podnikání.⁷⁷

Jen s předchozím souhlasem zakladatele lze být členem statutárního či kontrolního orgánu právnické osoby se stejným či obdobným předmětem podnikání, ale musí se jednat o právnickou osobu, ve které má státní podnik majetkovou účast či se jedná o státní podnik založený podle ZSP. Se souhlasem zakladatele je též pro ředitele, jeho zástupce a členy dozorčí rady otevřená možnost být členem statutárního nebo kontrolního orgánu právnické osoby se stejným nebo obdobným předmětem podnikání, která však nesmí být obchodní společnost.

Sankcí za porušení zákazu konkurence je především odvolání z funkce provinilého ředitele či člena dozorčí rady zakladatelem. V případě zástupce ředitele zakladatel uloží řediteli odvolat provinilého zástupce. K ochraně majetku státního podniku přispívá i povinnost vydat prospěch získaný porušením zákazu konkurence. Vydání prospěchu je primárně ve formě in natura, pokud to však není možné, tak se prospěch vydává v penězích. Tím však není dotčeno právo na úhradu újmy, kterou odpovědné osoby porušením zákazu konkurence podniku způsobí.⁷⁸

3.3.1. Zhodnocení

Vhodné nastavení systému výběru ředitelů a členů dozorčí rady úzce souvisí s tím, jak bude hospodařeno s majetkem státního podniku. Špatně nastavený systém může vést k neodbornému vedení a nedostatečné či nevhodné kontrole, které se nevyhnutelně promítají do hospodaření státních podniků. Právní úpravu včetně novely č. 253/2016 Sb. hodnotím stále spíše jako špatně zaručující jmenování odborných ředitelů. Stejně tak jmenování vhodných členů dozorčí rady, ačkoli podléhá schválení Vládního výboru pro personální nominace, není zcela osvobozeno od politických vlivů. Myslím si, že k lepšímu výběru kandidátů by napomohlo zakotvení předpokladů pro jmenování ředitele i člena dozorčí rady přímo do ZSP. Jako hlavní kritéria bych zařadil minimální dosažené vzdělání, minimální počet let odpracovaný na odborné pozici v oboru podnikání státního podniku a politickou nestrannost v dosavadní kariéře.

⁷⁷ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, § 14 ve znění novely č. 253/2016 Sb.

⁷⁸ Zákon č. 111/1990 Sb., o státním podniku, § 14 odst. 3 ve znění novely č. 253/2016 Sb.

Co však může v dlouhodobém horizontu napomoci hospodárnějšímu a odbornějšímu nakládání se státním majetkem je přesnější vymezení kompetencí a pravomocí dozorčí rady. Novela č. 253/2016 Sb. zdůrazňuje postavení dozorčí rady tak, že má svojí činností napomáhat k vytváření základního pořádku a dodržování právních předpisů v podniku a signalizovat zakladateli případné nesrovnalosti a rizika z nich vyplývající. Zavedení hlediska péče řádného hospodáře je v souladu s právní úpravou zákona o obchodních korporacích a není důvod, proč by se toto hledisko nemělo uplatňovat i u orgánů státního podniku. Zakladateli se přiznává nová pravomoc určit ve statutu státního podniku další činnosti, které dozorčí rada vykonává. Zakladatel může díky této pravomoci posílit svůj vliv na řízení státního podniku a například zavést další hlediska kontroly. Stejně tak dochází k formulování odpovědnosti ředitele, která před novelou č. 253/2016 Sb. byla neúměrně nízká v porovnání s kompetencemi, jež ZSP ředitelům svěřoval. Nyní dochází k vyrovnání této nevyváženosti navázáním odpovědnosti na kompetence ředitelů a zpřísnění jejich kontroly, což by mělo vést k důslednějšímu plnění povinností ředitelů.

Celkově lze zpřísnění odpovědnosti a přesnější zavedení hledisek pro posuzování hledisek hodnotit jako pozitivní krok, lze se však pozastavit nad tím, proč tyto změny přicházejí až nyní. Zákon o obchodních korporacích je platný od 22. 03. 2012 a účinný od 01. 01. 2014. Novela č. 253/2016 Sb. měla dle mého názoru přijít již o poznání dříve, a ne až tři roky po účinnosti ZOK. Částečně to lze připisovat zdlouhavému legislativnímu procesu, kdy novela byla předložena sněmovně 21. 09. 2015, ale ve sbírce zákonů byl vyhlášen až 05. 08. 2016 s účinností od 01. 01. 2017, avšak přesto si myslím, že zde byl prostor pro dřívější přípravu zákona s ohledem na platnost zákona o obchodních korporacích již od března roku 2012.

Do budoucna bude zajímavé sledovat účinnost změn na hospodaření státních podniků. Kontrolu a vyhodnocení budou provádět především zakladatelé, a to i na základě kontrol zaměřených na plnění povinností, které ze ZSP vyplývají pro ředitele, jejich zástupce a členy dozorčí rady. Zakladatelé budou účinnost novelizovaného ZSP sledovat podle stanovených kritérií, kterými bude například rozbor hospodářských výsledků, vznik škod na majetku podniku a účinnost předcházení škodám na majetku státního podniku. Toto vyhodnocování bude prováděno v předem stanovených úsecích, minimálně však jednou ročně, nad rámec

této kontroly Ministerstvo průmyslu a obchodu vyhodnotí působení nové právní úpravy po třech letech od nabytí účinnosti - tedy k 01. 01. 2020.⁷⁹

3.4. Zakladatel

V souvislosti se státním podnikem a jeho majetkem hraje nezastupitelnou roli zakladatel. Jak již bylo zmíněno, zakladatelem může být pouze stát, přesněji ministerstvo, do jehož působnosti spadá předmět podnikání státního podniku. Práva a povinnosti zakladatele jsou upraveny v části čtvrté ZSP, která čítá pouze jeden paragraf rozdělený do třinácti písmem obsahující jednotlivé pravomoci. Výčet však nelze považovat za taxativní vymezení práv a povinností zakladatele, neboť jak uvádí Plíva,⁸⁰ neobsahuje všechny zakladatelovy pravomoci a práva, například neobsahuje výlučné oprávnění zakladatele podat návrh na zápis do obchodního rejstříku.⁸¹

Zakladatel rozhoduje o samotné existenci státního podniku tím, že ho zakládá, ruší či schvaluje přeměny. Po založení jmenuje zakladatel ředitele, stanoví počet členů dozorčí rady, délku funkčního období, minimální počet schůzí za rok a schválí jednací řád dozorčí rady. Rozsah fungování státního podniku ovlivňuje vymezením určeného majetku včetně jeho položkové specifikace. S určitými výjimkami může poté měnit i zakládací listinu. Zkrácena na polovinu bude i lhůta pro vydání statutu podniku, novela č. 253/2016 Sb. poskytuje zakladateli na vydání pouze tři měsíce od založení. Ve statutu zakladatel určuje, ve kterých dalších případech nad rámec těch v zákoně již vymezených vyžaduje jednání ředitele předchozí souhlas dozorčí rady. Ve statutu jsou dále obsažena pravidla usměrňování hospodářské činnosti podniku, pravidla kontrolní činnosti zakladatele a zásady nakládání s majetkem podniku.⁸²

Mezi kontrolní pravomoci lze zařadit kontrolu, zda potřeby státu, které státní podnik svou podnikatelskou činností zabezpečuje, jsou zajišťovány účelně a hospodárně a právo a povinnost požadovat informace o hospodářské činnosti a stavu majetku

⁷⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 30-31, [cit. 2016-17-09]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

⁸⁰ PLÍVA, Stanislav. Nová úprava právního postavení státního podniku. Právo a podnikání, 1997, roč. 6., č. 9, s. 2-5.

⁸¹ Zákon č. 111/1990 Sb., o státním podniku, § 5 odst. 1 ve znění novely č. 253/2016 Sb.

⁸² Zákon č. 111/1990 Sb., o státním podniku, § 15 odst. 1 písm. f ve znění novely č. 253/2016 Sb.

podniku a následně tyto informace kontrolovat a ověřovat podle zákona č. 255/2012 Sb., o kontrole.

V souvislosti s hospodařením podniku musí zakladatel schválit účetní závěrku a výroční zprávu a náleží mu pravomoc rozhodovat o rozdělení použitelného zisku, případně o vypořádání ztráty.

Vliv zakladatele je novelou č. 253/2016 Sb. posílen také tím, že zakladatel má povinnost dohlížet na oblast hospodaření s majetkem státu, který zakladatel svěřil do práva hospodařit státnímu podniku, ale i povinnost dohlížet na majetek, který státní podnik v průběhu své podnikatelské činnosti nabyt. Jako příkladný výčet uvádí § 14 odst. 1 písm. l ZSP, pravomoc zakladatele dohlížet na účelnost, hospodárnost a efektivnost využívání majetku.⁸³ Novou povinností pro zakladatele je povinnost pomáhat státním podnikům zapojovat se do programů financovaných z veřejných zdrojů v oblasti výzkumu, vývoje a inovací. To by mělo státním podnikům umožnit snadnější cestu k z veřejných zdrojů financovaných programů a napomoci jejich efektivnějšímu řízení. I přes posílení vlivu zakladatele na záležitosti státního podniku se však zakladatel musí vždy pohybovat v rámci zákonných mezí a podle judikatury Nejvyššího soudu České republiky má zakladatel vůči státnímu podniku vždy jen taková práva a povinnosti, jež zakladateli přiznává zákon.⁸⁴

Nově se taktéž zavádí i odpovědnost zakladatele za jeho činnost, ke které ZSP zakladatele vůči státním podnikům opravňuje. Zakladatel musí při své činnosti, která má či může mít potenciální vliv na postavení státního podniku, postupovat vždy s péčí řádného hospodáře.⁸⁵

3.5. Péče řádného hospodáře

Zavedení pojmu péče řádného hospodáře do ZSP je novinkou reagující na přijetí zákona o obchodních korporacích. Před novelou č. 253/2016 ZSP tento pojem neznal, to však neznamenalo, že by se ředitel nebo dozorčí rada těmito zásadami nemuseli vůbec řídit. Péče řádného hospodáře nebyla pouze výslovně uvedena v

⁸³ Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 46, [cit. 2016-16-09]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

⁸⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 30 Cdo 4039/2010 ze dne 21. 4. 2011 2006 In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2016-16-09].

⁸⁵ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, § 15 odst. 2 ve znění novely č. 253/2016 Sb.

ZSP, ale zakladatel tato pravidla přijímal ve statutu podniku, kde mimo jiné stanovoval právě zásady hospodaření podniku.⁸⁶ S výslovným zakotvením péče řádného hospodáře se však obsah statutu zakladatele mění a zakladatel ve statutu již vymezuje pouze pravidla usměrňování hospodářské činnosti státního podniku místo zásad hospodaření státního podniku.

S ohledem na fakt, že péče řádného hospodáře je zakotvena jak u ředitele a dozorčí rady, tak i u zakladatele, považuji za vhodné blíže specifikovat, co tato povinnost obnáší.

Jak již bylo zmíněno u ředitele státního podniku, do ZSP jsou v zásadě beze změny přežaty § 51 a 52 zákona o obchodních korporacích. Vymezení pojmu péče řádného hospodáře je však potřeba hledat jinde, a to v § 159 OZ. Z tohoto ustanovení vyplývá, že funkce člena voleného orgánu musí být vykonávána s nezbytnou loajalitou, s potřebnými znalostmi a pečlivostí.⁸⁷ Druhá věta poté stanoví, že se má za to, že nedbale jedná ten, kdo není péče řádného hospodáře schopný, ač to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu a nevyvodil z toho důsledky. Tato věta je namířena především proti tzv. „bílým koním“.⁸⁸ Domnívám se však, že tato věta je aplikovatelná i na ředitele, který se nechá jmenovat do své funkce, ačkoliv ví, že na tuto funkci je jmenován z jiných důvodů než své odbornosti. Na mysli mám především již zmiňované propojení politiků a obsazování nejvyšších funkcí ve státních podnicích. Jako adekvátní vyvození důsledku pro ředitele bych viděl především požádání zakladatele o odvolání, který by následně měl ředitele odvolat. Pokud by zakladatel ředitele i přes to neodvolal, tak by jednání zakladatele mohlo znovu být posouzeno jako porušení péče řádného hospodáře, neboť i zakladatel má povinnost vykonávat činnosti uvedené v § 15 odst. 1 ZSP, které ovlivňují nebo mohou ovlivňovat hospodaření podniku s péčí řádného hospodáře. A jelikož ředitel řídí činnosti podniku a rozhoduje o všech záležitostech, s výjimkou těch, které jsou vyhrazeny do působnosti zakladatele, tak se jedná o činnost, jež minimálně zprostředkovaně ovlivňuje hospodaření podniku.

⁸⁶ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, § 12 odst. 1 písm. f ve znění novely č. 253/2016 Sb.

⁸⁷ Občanský zákoník: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). s. 528-530 ISBN 978-80-7478-369-2.

⁸⁸ Zákon o obchodních korporacích: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). s. 411 - 420 ISBN 978-80-7478-537-5.

4. Majetek státního podniku

Největší změny přinesla novela č. 253/2016 Sb. do části páté ZSP, tedy do části zabývající se majetkovým postavením a fondy podniku. Právní úprava doznala značného zpřesnění a rozšíření, z předchozích 4 paragrafů se novelizované znění rozšířilo o další 4 paragrafy na celkových 8. Cílem novely č. 253/2016 Sb. je vymezit obsah institutu práva hospodařit s majetkem státu, což je provedeno vymezením konkrétních práv a povinností, které státní podnik má ve vztahu ke svěřenému majetku. Dále dochází k zpřesnění podmínek, za kterých může státní podnik nakládat s jiným než určeným majetkem. Při stanovování těchto podmínek bylo přihlíženo k tomu, aby byly dodržovány pravidla hospodářské soutěže, pravidla veřejné podpory a také k tomu, aby nakládání s majetkem podniku bylo transparentní a podléhalo veřejné kontrole.⁸⁹

4.1. Majetek a jmění

Před přikročením k rozboru jednotlivých částí majetků a oprávnění s majetkem souvisejícími je potřeba si vyjasnit pojem majetek podniku. ZSP nám podrobnou definici majetku podniku neposkytuje, v § 2 odst. 8 ZSP se pouze stanoví, že majetkem podniku se rozumí majetek státu, s nímž má státní podnik právo hospodařit. Co všechno představuje majetek státu v ZSP ani v jiném zákoně nenajdeme. Je tedy třeba vyjít ze zásady zákona o majetku České republiky, který vychází z toho, že stát může vlastnit jakýkoli druh majetku.⁹⁰ OZ vymezuje majetek v § 495 jako souhrn všechno, co dané osobě patří.⁹¹ ELIÁŠ k tomu uvádí, že majetek je chápán jako „*souhrn aktivních hodnotových položek náležející určité osobě.*“⁹² Majetek státního podniku však nezahrnuje pouze majetek, který byl státnímu podniku svěřen při jeho založení, zahrnuje totiž i majetek, jenž státní podnik nabyl v průběhu své podnikatelské činnosti. Nabytí přitom může probíhat všemi způsoby, kterými státní podnik od svého založení zvětšil svůj majetek. Může se jednat

⁸⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 26, [cit. 2016-16-09]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

⁹⁰ HAVLAN, Petr. Majetek státu v platné právní úpravě. 3. aktualiz. a podstatně dopl. vyd. Praha: Linde, 2010. Praktická právní příručka. s. 84 ISBN 978-80-7201-796-6.

⁹¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 495.

⁹² ELIÁŠ, Karel. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. s. 229 ISBN 978-80-7208-922-2.

například o způsoby nabytí díky koupi, bezúplatnému převodu či zvýšení majetku díky úspěšné investici a zhodnocení majetku svěřeného při založení.⁹³

Jmění podniku je taktéž upraveno v § 495 OZ a ZSP tuto definici akceptuje a přejímá ji do § 2 odst. 8 ZSP, kde je stanoveno, že jměním státního podniku se rozumí majetek státního podniku zároveň s dluhy státního podniku. O ekonomickém postavení podniku tak lépe vypovídá jmění státního podniku, neboť na rozdíl od majetku státního podniku nevyjadřuje pouze hodnotu čistých aktiv, ale bere v potaz i pasiva, která hodnotu aktiv snižují.

4.2. Vlastník majetku

Další otázkou, jež je potřeba zodpovědět je, komu patří majetek, se kterým státní podnik hospodaří. Odpověď nám poskytuje § 2 odst. 2 ZSP, státní podnik má právo hospodařit s majetkem státu a zároveň se dodává, že státní podnik nemá vlastní majetek. Důvodová zpráva k ZSP hovoří o tomto pojetí jako o základním ekonomickém a právním předpokladu.⁹⁴ Ke stejnému závěru lze dospět i po analýze § 2 odst. 1 ZPS, kde je stanoveno, že stát prostřednictvím státního podniku vykonává svá vlastnická práva. Státní podnik představuje pouze nástroj státu, který státu umožňuje provádět podnikatelskou činnost a v ideálním případě během své existence státní podnik svěřený majetek ještě zvětšuje, například způsoby uvedenými v předchozím podkapitole. Státní podnik však vždy tento majetek nabývá pro stát a sám se nestává jeho vlastníkem.

4.3. Kmenové jmění

Před novelou č. 253/2016 Sb. bylo kmenové jmění vymezeno jako „*obchodní majetek podniku, s nímž má podnik právo hospodařit při svém vzniku*“.⁹⁵ V současné době však již ZSP spojení „obchodní majetek“ nepoužívá a definice kmenového jmění zní: „*Kmenovým jměním podniku je souhrn peněžitého vyjádření hodnoty nemovitých a movitých věcí stanovený v zakládací listině, k nimž má podnik právo hospodařit při svém vzniku.*“⁹⁶ Ačkoli definice kmenového jmění doznala zpřesnění,

⁹³ Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 40, [cit. 2016-19-09]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

⁹⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 77/1997 Sb., zákon o státním podniku, Obecná část [cit. 2016-19-09]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t002300.htm>.

⁹⁵ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, § 2 odst. 3 ve znění před novelou č. 253/2016 Sb.

⁹⁶ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, § 2 odst. 3 ve znění novely č. 253/2016 Sb.

obsah zůstává nezměněn. Kmenové jmění tvoří materiální základnu pro podnikatelskou činnost státního podniku. Jedná se především o movité a nemovité věci, které státní podnik může využívat při podnikatelské činnosti odpovídající účelu jeho založení.⁹⁷ Výše kmenového jmění se zapisuje do obchodního rejstříku⁹⁸ a je jednou z povinných náležitostí zakládací listiny.⁹⁹

Zcela nově dochází k zakotvení pravidel pro navyšování a hlavně snižování kmenového jmění. Snižování kmenového jmění je citlivá záležitost zejména pro věřitele státního podniku, pro které má výše kmenového jmění přímý dopad na dobytost jejich pohledávek. Pro zvýšení kmenového jmění nejsou stanoveny žádné speciální podmínky, zakladatel může ze svého rozhodnutí kmenové jmění zvýšit o majetek, který státní podnik nabyt nebo vytvořil v průběhu své podnikatelské činnosti.¹⁰⁰ Jelikož zvýšení kmenového jmění negativně neovlivňuje věřitele státního podniku, tak stanovování jakýchkoli podmínek by bylo nadbytečné.

Snížení kmenového jmění je možné ve třech stanovených případech, za prvé v případě potřeby krytí ztráty státního podniku, za druhé pokud potřeba snížení kmenového jmění vyplývá ze zvláštního zákona a třetím případem může být snížení z rozhodnutí orgánu veřejné moci.¹⁰¹ Zvláštními právními předpisy budou předpisy týkající se restitucí majetku, například zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku nebo zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Na základě těchto zákonů může dojít k vydání rozhodnutí, zejména Pozemkového úřadu České republiky nebo soudy, které bude mít za následek potřebu snížení kmenového jmění.¹⁰² Snížení kmenového jmění nesmí být však takového rozsahu, aby došlo ke snížení pod minimální výši uvedenou v zakládací listině při založení státního podniku.¹⁰³ Pokud by mělo dojít ke snížení pod tuto hranici, bude muset zakladatel přijmout odpovídající kroky, aby tato hranice

⁹⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 39, [cit. 2016-20-09]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

⁹⁸ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, § 2 odst. 3 ve znění novely č. 253/2016 Sb.

⁹⁹ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, § 4 odst. 3 písm. d) ve znění novely č. 253/2016 Sb.

¹⁰⁰ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, § 2 odst. 4 ve znění novely č. 253/2016 Sb.

¹⁰¹ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, § 2 odst. 5 ve znění novely č. 253/2016 Sb.

¹⁰² Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 39, [cit. 2016-20-09]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

¹⁰³ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, § 2 odst. 5 ve znění novely č. 253/2016 Sb.

nebyla překročena. Může jít například o krok, kdy zakladatel kmenové jmění zvýší o majetek nabytý v průběhu provozování své podnikatelské činnosti.

V případě snižování kmenového jmění je povinen podnik rozhodnutí zakladatele do 15 dnů ode dne přijetí zveřejnit dvakrát po sobě s časovým odstupem 30 dnů. Zakladatel má zároveň povinnost přímo vyzvat známé věřitele podniku, aby přihlásili své pohledávky. Tato povinnost se však vztahuje pouze na pohledávky, které vznikly před přijetím rozhodnutí o snížení kmenového jmění. Lhůta pro přihlášení pohledávek činí 90 dní po zveřejnění posledního oznámení. I zde však platí výjimka, tato lhůta neplatí v těch případech, kdy se kmenové jmění snižuje za účelem uhrazení ztráty.¹⁰⁴ Věřiteli, jenž svoji pohledávku včas přihlásí, státní podnik poskytne přiměřené zajištění nebo pohledávku uspokojí. Ustanovení je ale dispozitivní a poskytuje státnímu podniku možnost se s věřitelem dohodnout na jiném postupu. Přiměřené zajištění nebo uspokojení pohledávky není nutné v těch případech, když se snížením kmenového jmění nesníží dobytnost pohledávek za státním podnikem.¹⁰⁵

Zavedení ochrany věřitelů státního podniku je zcela jistě pozitivní změnou, když si uvědomíme, že předchozí právní úprava ve vztahu k věřitelům stanovovala pouze to, že státní podnik odpovídá za závazky podniku svým obchodním majetkem s výjimkou určeného majetku¹⁰⁶ (po novele č. 253/2016 Sb. ZSP stanoví, že státní podnik odpovídá za dluhy podniku majetkem státního podniku)¹⁰⁷, ale nestanovovala žádná pravidla ohledně snižování výše kmenového jmění. Věřitel byl odkázán pouze na důvěru v zakladatele, že nedojde k snížení kmenového jmění státního podniku pod takovou hranici, která by nestačila na úhradu pohledávek věřitelů. Ačkoli změna oslabuje možnosti libovůle dispozice se státním majetkem, tak změna může v konečném důsledku mít pozitivní vliv na státní podnik, neboť snižuje riziko pro věřitele, čímž dochází ke zvýšení právní jistoty ohledně případné vymahatelnosti pohledávek. To vše může vést k větší ochotě vstupovat do obchodního styku se státním podnikem.

¹⁰⁴ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, § 2 odst. 5 ve znění novely č. 253/2016 Sb.

¹⁰⁵ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, § 2 odst. 7 ve znění novely č. 253/2016 Sb.

¹⁰⁶ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, § 16 odst. 5 ve znění před novelou č. 253/2016 Sb.

¹⁰⁷ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, § 16 odst. 5 ve znění novely č. 253/2016 Sb.

4.4. Určený majetek a ostatní majetek

Další kategorií, kterou pro rozlišení majetku ZSP používá je určený majetek. Zbylý majetek, tedy majetek, který není určeným majetkem, pak označuje důvodová zpráva jakožto ostatní majetek. Důvodem pro rozlišení je, že jednotlivé části majetku mají různou důležitost a význam a je potřeba stanovit rozdílná pravidla pro nakládání.

Určený majetek tvoří majetek strategického charakteru a významu. Majetek, na jehož zachování a zvětšování má stát mimořádný zájem. Příkladný výčet uvádí jako určený majetek nemovitosti, cenné papíry, práva z průmyslového vlastnictví a jednotlivé účasti státního podniku na podnikání jiných právnických osob.¹⁰⁸ Určený majetek se zapisuje do obchodního rejstříku¹⁰⁹ a musí být včetně položkové specifikace uveden na zakládací listině.¹¹⁰ Vymezení a specifikaci určeného majetku lze uvést v příloze zakládací listiny, musí být však jednoznačně určen a specifikován, aby jej bylo možné přesně identifikovat.¹¹¹ Důraz je kladen na to, aby byl určený majetek vymezen podle jednotlivých položek. Přesná položková specifikace je předpokladem k zajištění transparentnosti a přehlednosti vykazování výše určeného majetku a ke sledování pohybů, ke kterým v rámci podnikatelské činnosti státního podniku dochází.¹¹²

Nakládání s majetkem podniku upravuje § 17 ZSP, který stanoví pravidla pro zvýšení či snížení určeného majetku. Pro snížení i zvýšení je zde stanovena stejná podmínka, která tuto operaci povoluje pouze v případě, kdy to vyžaduje naléhavý strategický, hospodářský, společenský, bezpečnostní či jiný zájem státu.¹¹³

Nakládat s určeným majetkem může státní podnik navíc pouze po předchozím souhlasu zakladatele.¹¹⁴ Jedná se o velmi limitující ustanovení, neboť státní podniky kdykoli, když potřebují být jen například pronajmout nemovitost, která spadá do určeného majetku, tak musí podstoupit proces získání souhlasu zakladatele. V

¹⁰⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 77/1997 Sb., zákon o státním podniku, Obecná část [cit. 2016-21-09]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t002300.htm>.

¹⁰⁹ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, § 2 odst. 9 ve znění novely č. 253/2016 Sb.

¹¹⁰ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, § 4 písm. d) ve znění novely č. 253/2016 Sb.

¹¹¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 40, [cit. 2016-21-09]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

¹¹² Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 41, [cit. 2016-21-09]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

¹¹³ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, § 17 odst. 1 ve znění novely č. 253/2016 Sb.

¹¹⁴ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, § 17 odst. 2 ve znění novely č. 253/2016 Sb.

důvodové zprávě k zákonu č. 253/2016 Sb. je uvedeno, že došlo k přidání povinnosti vyžádat si předchozí souhlas, neboť předchozí úprava stanovovala pouze povinnost získat souhlas, což v praxi vedlo k nejasnostem.¹¹⁵ Na druhou stranu je nutné pamatovat, že se jedná o majetek strategického významu, u kterého je správné, že dispozice s tímto majetkem podléhá důkladnější kontrole.

Prostředkem ke zvýšení transparentnosti hospodaření s určeným majetkem je i povinnost vést určený majetek v účetnictví státního podniku odděleně na samostatných analytických účtech.¹¹⁶ Analytické účty slouží ke zpodrobnění údajů vedených na syntetických účtech, které zachycují pouze souhrnné stavy a pohyby jednotlivých majetků.¹¹⁷ Zvláštní evidence určeného majetku má přispět k lepší kontrole a možnosti podrobně sledovat nakládání a využívání určeného majetku.¹¹⁸

U určeného majetku tak dochází především ke změnám, které mají pomoci přesnějšimu sledování dispozice s majetkem a umožňující vyšší transparentnost. K tomu má dopomoci přesná položková specifikace v zakládací listině a povinnost vést určený majetek v účetnictví na analytických účtech.

¹¹⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 49, [cit. 2016-22-09]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

¹¹⁶ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, § 17 odst. 4 ve znění novely č. 253/2016 Sb.

¹¹⁷ Český účetní standard č. 001 - Účty a zásady účtování na účtech [online]. [cit. 2016-22-09]. Dostupné z: <http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d933v909-cesky-ucetni-standard-c-001-ucty-a-zasady-uctovani-na-uctech/>.

¹¹⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 49, [cit. 2016-22-09]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

5. Hospodaření s majetkem

5.1. Právo hospodařit

Jak již bylo zmíněno, státní podnik má právo hospodařit s majetkem státu. Paragraf 16 odst. 2 ZSP dokonce stanoví, že státní podnik při hospodaření vykonává práva vlastníka. Může tedy se státním majetkem nakládat a vykonávat stejná práva, která přísluší vlastníkov. Státní podnik tak vlastním jménem jedná v právních vztazích týkajících se majetku a dokonce se účastní řízení před soudy a jinými orgány ve věcech týkajících se majetku podniku. To se týká i řízení o určení, zda tu vlastnické právo státu k majetku státního podniku je nebo není.¹¹⁹ Státní podnik je dokonce dle rozsudku Nejvyššího soudu oprávněn žalovat o určení, zda je stát vlastníkem majetku, se kterým vykonává právo hospodaření. Ačkoli dřívější judikatura¹²⁰ toto oprávnění nepřiznávala, Nejvyšší soud však s přihlédnutím ke změněnému právnímu stavu změnil svá předchozí rozhodnutí a připustil i aktivní legitimaci státního podniku ve věcech o určení vlastnického práva.¹²¹

Úprava práva hospodaření s majetkem v ZSP ve znění před novelou č. 253/2016 Sb. se však ukázala jako nedostatečná. Podle analýzy uplatňování zákona o státním podniku v praxi byl nedostatečně vymezen rozsah a obsah povinností státních podniků při výkonu práva hospodařit s majetkem státu.¹²² Upravena byla pouze pravidla pro nakládání s určeným majetkem, naopak pro nakládání s ostatním majetkem byla ponechána volnost, která se však ukázala jako nedostatečná a dokonce vedla k závažným nedostatkům v oblasti hospodaření se státním majetkem. To, že se na ostatní majetek nevztahovala žádná zákonná omezení, způsobovalo, že docházelo k převodu zejména nemovitých věcí do vlastnictví právnických nebo fyzických osob bez ohledu na potřebnost a efektivnost převodu. Jinými slovy státní podniky převáděly nemovité věci, které mohly být pro státní podnik stále potřebné a jejich převod byl neúčelný a v rozporu se zásadami péče řádného hospodáře. V neregulovanosti převodů spočíval i značný korupční potenciál z hlediska výše ceny.

¹¹⁹ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, § 16 odst. 2 ve znění novely č. 253/2016 Sb.

¹²⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 20 Cdo 537/2001 ze dne 28. 02. 2002, Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 30 Cdo 958/2001 ze dne 27. 11. 2001, Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 397/2003 ze dne 23. 04. 2003.

¹²¹ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 28 Cdo 1895/2004 ze dne 24. 02. 2005.

¹²² Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 15, [cit. 2016-23-09]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

Metody převodu byly málo transparentní a sjednaná kupní cena nemusela odrážet reálnou hodnotu nemovité věci.¹²³ Jsem toho názoru, že v každém případě, kdy je hospodařeno s majetkem státu, je korupční potenciál vyšší, než když si svůj majetek spravuje soukromý vlastník. Případné nevýhodné převody majetku či záporné hospodářské výsledky jdou v soukromém sektoru vždy na vrub samotného vlastníka. U státního podniku to tak vždy být nemusí, obzvláště v případech, kdy ten, kdo hospodaří se státním majetkem, nemá přesně vymezenou odpovědnost a stanovena pravidla pro nakládání. Z tohoto úhlu pohledu se mi jeví jako trestuhodné, že právě státnímu podniku byla až do roku 2017, tedy téměř po dvacet let, ponechána takto velká volnost při nakládání se státním majetkem.

Po téměř dvaceti letech tak dochází k doplnění ZSP o nová ustanovení, která mají tyto nedostatky odstranit. Nová pravidla zavádí povinnost využívat majetek státního podniku účelně a efektivně k jeho podnikání. Státní podnik bude muset od 01. 01. 2017 s majetkem hospodařit tak, aby nedocházelo k poškozování majetku, neodůvodněnému snižování jeho hodnoty, rozsahu či výnosu z tohoto majetku. Zároveň se stanovuje povinnost pečovat o zachování majetku, udržovat ho, a pokud to povaha majetku připouští, tak dbát i o zlepšování majetku a jeho rozmnožení. Stejně tak se musí státní podnik starat i to, aby nedošlo k poškození majetku, jeho zničení, ztrátě či odcizení nebo zneužití.¹²⁴

Dochází tak k stanovení podmínek pro hospodaření, jak s určeným majetkem, tak i s ostatním. Při hospodaření s majetkem státu musí být dbáno na přísné uplatňování zásady péče řádného hospodáře a dostatečná pozornost věnována celému svému majetku. Přijetí těchto zásadních změn nelze nic jiného než zcela schvalovat. Nepřijetí radikální novelizace a ponechání právního stavu ZSP před novelou č. 253/2016 Sb. by znamenalo, že by nadále zůstalo neregulováno nakládání s jiným než určeným majetkem státních podniků, nebylo možné toto nakládání efektivně kontrolovat, zakladatel by neměl vhodnou možnost, jak zjistit jestli nedochází k zbytečnému vynakládání finančních prostředků či neúčelnému snižování ostatního majetku. Ponechán by byl prostor pro ne hospodárné a neefektivní zcizování majetku,

¹²³ Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 19, [cit. 2016-23-09]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

¹²⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 26, [cit. 2016-23-09]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

což se jeví jako obzvláště velký problém, s ohledem na jejich značnou hodnotu, hlavně u nemovitých věcí

5.2. Nabývání majetku a nakládání s majetkem podniku

Jednotlivé zmíněné změny, zásady a nově zavedená pravidla se pokusím v následující části zanalyzovat podrobněji. Právní úprava je obsažena v pěti vložených § 17a až 17e ZSP.

První vložený paragraf stanovuje nová pravidla pro nabývání majetku. Výslovně se upravuje, že státní podnik může nabývat majetek nejen od fyzických a právnických osob, ale i od organizačních složek státu, jiných státních organizací a od ostatních státních podniků. Účelově je nabývání omezeno pouze na případy, kdy se jedná o věci, které státní podnik potřebuje k provozování činnosti, jež má uvedenou v předmětu podnikání. Státní podnik již tedy nemůže nabývat libovolný majetek, ale pouze majetek potřebný ke své činnosti. Jelikož při nabývání majetku dochází i k vynaložení majetku podniku, především pak peněžních prostředků, tak toto ustanovení lze chápat jen jako ochranu před nabýváním nepotřebného majetku, ale především jako ochranu již stávajícího majetku státního podniku před neúčelným hospodařením.

Odstavec 2 § 17a ZSP upravuje výši kupní ceny, kterou lze sjednat. Sjednat cenu lze podle zákona upravující ceny, kterým je zákon č. 526/1990 Sb., o cenách, ve znění pozdějších předpisů, a to pouze do výše rovnající se ocenění této nemovité věci podle zákona upravujícího oceňování majetku - zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon stanoví podrobná pravidla pro ocenění jednotlivých věcí. Z působnosti zákona jsou vyňaty přírodní zdroje, s výjimkou lesů, což se jeví jako velmi důležitá výjimka, pokud vezmeme v potaz, jak velkou hodnotu má majetek státního podniku Lesy ČR. Toto pravidlo by mělo přispět k tomu, aby nedocházelo k vynakládání finančních prostředků ve výši, která neodpovídá reálné hodnotě věci.

Zakladatel má dále povinnost ve statutu státního podniku stanovit případy, kdy smlouva o nabytí nemovité věci vyžaduje jeho předchozí souhlas. Lze si představit, že zakladatel si tuto pravomoc vyhradí především ve vztahu k nemovitostem od určité hodnoty. Konkrétní hodnota se bude odvíjet od velikosti státního podniku a

výše majetku, se kterým má právo hospodařit. Zakladatel má též pravomoc určit cenové limity a další podmínky pro nabývání movitých věcí. Při stanovování cenového limitu a dalších podmínek musí vycházet z významu věcí a jejich hodnoty. Ve vztahu k movitým věcem má zakladatel větší diskreci pro stanovení podmínek než u nemovitých věcí. Zakladatel může například z nabývání určitý druh věcí zcela vyloučit. Zákonodárce však pamatuje i na případy, kdy ocenění věci bude stanoveno na nižší hodnotu, než za jakou bude daná věc k nabytí, tedy případ, kdy subjektivní cena pro státní podnik bude vyšší než činní objektivní ocenění. Pro tento případ je možné tuto vyšší cenu sjednat, ale pouze za podmínky předchozího souhlasu zakladatele. Státní podnik má však povinnost doložit důvody pro sjednání vyšší ceny. Zároveň existuje i riziko, že schválení vyšší ceny by mohlo být posouzeno jako nedovolená veřejná podpora, proto musí státní podnik doložit, že tomu tak nebude a případná vyšší cena bude v souladu s pravidly veřejné podpory. Konečné rozhodnutí je však vždy na uvážení zakladatele, který je při svém rozhodování vázán pravidly péče řádného hospodáře, tedy musí brát v potaz i případné dopady odepření souhlasu a následku, jenž by to pro státní podnik přineslo.

Třetí odstavec výslovně uvádí, že státní podnik je způsobilý nabýt majetkovou účast v jiných právnických osobách jen po předchozím schválení zakladatele. Důvodová zpráva k tomuto ustanovení uvádí, že toto pravidlo se vztahuje jak na případy, kdy je státní podnik zakladatelem nebo spoluzakladatelem dané právnické osoby, ale vztahuje se i na případy nabytí obchodního podílu nebo akcií právnické osoby převodem od jakéhokoli subjektu - tedy jak od právnické a fyzické osoby, tak i od jiného státního podniku, organizační složky státu nebo jiné státní organizace.¹²⁵ Toto vymezení odpovídá okruhu subjektů, od kterých je státní podnik oprávněn nabýt věci potřebné k provozování činnosti vymezené ve svém předmětu podnikání.

Paragraf 17b ZSP zakotvuje uceleně úpravu obsahu termínu hospodaření s majetkem státu. Konkretizuje jednotlivá práva a povinnosti, která institut hospodaření s majetkem obsahuje. Státní podnik má povinnost využívat majetek účelně, hospodárně a efektivně pro svoje podnikání. S majetkem musí hospodařit tak, aby svým jednáním nedocházelo k poškozování majetku nebo neodůvodněně došlo ke

¹²⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 50, [cit. 2016-22-09]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

snížení jeho rozsahu či hodnoty. Zároveň musí státní podnik dbát i na to, aby nedošlo k neodůvodněnému snížení výnosu z tohoto majetku. Druhý odstavce poté stanoví, že státní podnik pečuje o zachování majetku a jeho údržbu, popřípadě má státní podnik povinnosti dbát i o jeho zlepšení nebo rozmnožení. Povinnost ochrany se vztahuje i na negativní vlivy, především pak na ochranu před poškozením, zničením, ztrátou, odcizením či zneužitím. Povinnost ochrany však nezahrnuje jen fyzický aspekt, ale i právní, státní podnik musí důsledně využívat všechny právní prostředky, a to jak při uplatňování a hájení svých práv a práv státu jako vlastníka, ale i při ochraně před neoprávněnými zásahy. Státní podnik musí dbát svých práv i při uplatňování práva na vydání bezdůvodného obohacení a dalších práv k zajištění, zachování a ochraně majetku.

Státní podnik má taktéž povinnost průběžně sledovat, zda jeho dlužníci včas a řádně plní své dluhy. Svá práva uplatňovat včas a vymáháním zajistit, aby nedošlo k promlčení či zániku těchto práv. Stanovuje se i výslovně povinnost pro státní podnik vymáhat úroky z prodlení a sjednané smluvní pokuty. Státní podnik tedy nemůže uplatnit libovůli a například smluvní pokutu odpustit. Výjimkou, kdy takto státní podnik nemusí postupovat je případ, kdyby to bylo v rozporu s péčí řádného hospodáře.

Poslední, pátý odstavce § 17b ZSP stanovuje povinnost nechat účetní závěrku ověřit auditorem. V případě nedostatků musí ředitel do jednoho měsíce od doručení zprávy auditora písemně sdělit zakladateli a dozorčí radě opatření, která byla přijata k odstranění nedostatků, pokud nějaké nedostatky budou ve zprávě auditora uvedeny. ZSP tedy nejen vyžaduje aktivní konání ředitele vedoucí k odstranění nedostatků, ale zároveň zakotvuje informační povinnosti zakladateli a dozorčí radě, kteří v případě, že shledají přijatá opatření jako nedostatečná, mohou podniknout další kroky k tomu, aby bylo nalezeno vhodnější řešení.

Celkově je vymezení práv a povinností související s hospodařením s majetkem státu provedeno velmi důkladně. Definice obsahuje všechna kritéria, která mohou připadat v úvahu a neponechává tak prostor pro nejasnosti. Přesnost definice nabyde své důležitosti především v případných sporech, kdy bude prokazováno, že nebylo jednáno s dostatečnou péčí či odborností.

5.2.1. Převody majetku

Nová pravidla jsou stanovena i pro převody majetku. Důkaz je opět kladen na to, aby převody majetku, zejména pak převody nemovitých věcí do práva hospodařit fyzickým a právním osobám, jako i jiných státních podniků, organizačních složek státu a jiných státních organizací, probíhaly transparentně a vždy podléhaly veřejné kontrole.¹²⁶

Paragraf 17c ZSP zavádí pravidla pro převod nepotřebné nemovité věci. Již z první věty tohoto ustanovení vyplývá, že státní podnik může převádět pouze nepotřebné nemovité věci, pravidlo tedy nedopadá na převod nemovitostí, které státní podnik potřebuje k výkonu činnosti uvedené v předmětu podnikání. První podmínkou pro převod nepotřebné nemovité věci je uveřejnění na internetovém Portálu veřejné správy - tedy na internetové stránce <https://portal.gov.cz/portal/obcan/>. Z této stránky mohou organizační složky a jiné státní organizace získat informaci o možnosti převzít nepotřebnou nemovitost do vlastní příslušnosti hospodaření. V případě zájmu organizační složky nebo jiné státní organizace o převzetí nemovité věci, se uskuteční převod za cenu obvyklou. Zákon však pamatuje i na případy bezúplatného převodu, zde jsou však poměrně přísná pravidla, kdy takový převod musí být předem schválen vládou na návrh zakladatele nebo jiného ministerstva, které má na převodu důležitý zájem. Na vyjádření zájmu o převzetí má však organizační složka nebo jiná státní organizace pouze lhůtu jednoho měsíce. Pokud svůj souhlas v této lhůtě nestihne vyjádřit či nebude žádnou organizační složkou nebo jinou státní organizací projeven zájem, postupuje státní podnik podle dalších ustanovení ZSP, které umožňují převést nepotřebnou nemovitou věc do práva hospodařit jiného státního podniku nebo do vlastnictví právnické či fyzické osoby. Tato právní úprava zakotvuje přednost určitě skupiny nabyvatelů - organizačních složek státu a jiných státních organizací. Zájmem je, aby docházelo k přednostnímu využívání v rámci státních subjektů a nedocházelo k rychlému rozprodeji majetku, který může být u organizačních složek či jiných státních organizací žádaným.

Nová pravidla jsou stanovena i pro převody majetku. Důkaz je opět kladen na to, aby převody majetku, zejména pak převody nemovitých věcí do práva hospodařit

¹²⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 49, [cit. 2016-24-09]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

fyzickým a právníckým osobám, jako i jiných státních podniků, organizačních složek státu a jiných státních organizací, probíhaly transparentně a vždy podléhaly veřejné kontrole.¹²⁷

Dále v § 17d ZSP jsou stanoveny základní zásady pro nakládání s majetkem. Státní podnik může nemovitou věc přímo prodat určenému nabyvateli, podmínkou však je, že to musí být pouze za cenu v daném místě a daném čase obvyklou. Nižší cenu však opět může schválit zakladatel. Souhlas musí ale být dán předem a pouze na základě doložených důvodů pro nižší cenu, oním důvodem může být to, že se nemovitost nedaří za cenu obvyklou prodat a další správa nemovitosti by do budoucna přinášela pouze náklady a nejvýhodnější variantou je prodej za cenu nižší než obvyklou. Zároveň s důvody je státní podnik povinen doložit i zajištění souladu s pravidly veřejné podpory.

Jiná pravidla však platí u určeného nemovitého majetku, s nímž má státní podnik právo hospodařit a který slouží k zajištění důležitých bezpečnostních nebo obranných zájmů státu. Jak již bylo zmíněno výše, s určeným majetkem může státní podnik nakládat pouze po předchozím souhlasu zakladatele. Avšak v tomto případě jsou stanoveny pravidla i pro postup zakladatele. Ten je před udělením souhlasu v případě zamýšleného převodu povinen prokazatelně zjišťovat, zda o takový majetek nemá zájem organizační složka státu, státní organizace nebo státní podnik. Důvod zájmu je ale omezen pouze na důvody zajištění důležitých bezpečnostních nebo obranných zájmů státu v rámci své působnosti nebo předmětu činnosti. Povinnost prokazatelně zjistit zájem se vztahuje jen ve vztahu k těmto důvodům. Důvodem speciální úpravy je taktéž snaha o zachování majetku strategického charakteru v rukách státu. Privatizace tohoto majetku přichází v úvahu až jako poslední možnost. Zákon zde stanovuje poměrně přesně formulovanou povinnost, a to prokazatelně zjistit zájem. Sám ZSP ani důvodová zpráva o způsobu, jakým má případně dojít k prokázání učinění nabídek dojít nestanovuje, obecně lze tedy dovodit, že se bude jednat o jakékoli komunikační prostředky způsobilé sloužit jako důkaz.

Důvodová zpráva dále uvádí, že navrhovaná úprava mimo jiné souvisí se zákonem č. 15/2015 Sb., o zrušení vojenského újezdu Brdy, o stanovení hranic vojenských

¹²⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 50, [cit. 2016-23-09]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

újezdů, o změně hranic krajů a o změně souvisejících zákonů (dále také jako „zákon o hranicích vojenských újezdů“).¹²⁸ Tento zákon v § 1 odst. 4 stanoví, že Majetek České republiky nacházející se na dosavadních katastrálních územích vojenského újezdu Brdy, která se podle § 1 odstavce 2 zákona o hranicích vojenských újezdů připojují k územím přilehlých obcí, zůstává ve vlastnictví státu.¹²⁹ Konkrétně dle internetových stránek s tímto majetkem nyní hospodaří státní podnik Vojenské lesy a statky.¹³⁰ Z výše uvedených informací lze dovodit, že došlo k vytvoření podmínek pro případnou privatizaci toho majetku nacházejícího se nyní již v chráněné krajinné oblasti Brdy.

Poslední nově vložené ustanovení upravuje v předchozí právní úpravě chybějící pravidla, pro převody majetku státního podniku do práva hospodařit jiných státních podniků nebo do příslušnosti hospodařit organizačních složek státu či jiných státních organizací. Hlavním předpokladem pro takovýto převod je potřeba. Státní podnik může převést právo hospodařit s věcí na jiný státní podnik, pokud ji přejímající státní podnik potřebuje k provozování své podnikatelské činnosti. Přejímající státní podnik nemůže získat právo hospodařit s libovolnou věcí, ale musí se jednat o věc, kterou objektivně potřebuje k provozování své podnikatelské činnosti. V případě zpochybnění bude muset podle mého názoru být schopen přejímající státní podnik prokázat potřebnost, daná pravidla tak například vylučují z převodu případ, kdy by se jeden státní podnik pokusil získat nepotřebnou nemovitost od jiného státního podniku za účelem rekreace. Jelikož se nejedná o věc potřebnou k provozování podnikatelské činnosti, není převod možný. Podobné pravidlo platí i pro nabývání příslušnosti hospodařit pro organizační složky nebo jiné státní organizace. Těm může státní podnik převést právo hospodařit s věcí pouze za podmínky potřebnosti takové věci pro plnění svých úkolů.

V případech převodu nemovité věci, která je převáděna do práva hospodařit výše uvedených subjektů bezúplatně, je státní podnik povinen si vyžádat předchozí schválení převodu zakladatele převádějího podniku.

¹²⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 51, [cit. 2016-24-09]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

¹²⁹ Zákon č. 15/2015 Sb., o hranici vojenských újezdů, § 1 odst. 4., ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2016-24-09].

¹³⁰ Území ve správě VLS: Vojenský újezd Brdy [online]. [cit. 2016-24-09]. Dostupné z: <https://www.vls.cz/pro-verejnost/uzemi-ve-sprave-vls>.

Právně regulován je i případ, kdy věc, kterou má v majetku státní podnik, nezbytně potřebuje k plnění svých úkolů organizační složka státu nebo jiná státní organizace. Pro platnost převodu je potřeba návrh zakladatele nebo jiného ministerstva na odejmutí věci, o tomto návrhu následně rozhoduje vláda, která, pokud je odejmutí ve veřejném zájmu, rozhodne. Ani za splnění podmínky veřejného zájmu však vláda není povinna rozhodnout pozitivně a majetek odejmout. Vyplývá to z dikce § 17e odst. 3 ZSP v němž je zakotveno, že vláda pouze může za výše uvedených podmínek rozhodnout o odejmutí.

5.3. Odpovědnost státu podle zákona odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem

Otázkou, zda činnost zakladatele státního podniku ve vztahu ke státnímu podniku je možno považovat za úřední postup ve smyslu zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem se zabýval v roce 2011 i Nejvyšší soud České republiky. Konkrétně se jednalo o odpovědnost státu za to, že státní podnik nevydal věc oprávněné osobě, která uplatnila restituční nárok k majetku, se kterým hospodařil státní podnik. Klíčovou otázkou pro posouzení případu bylo, zda zakladatel jedná ve vztahu ke státnímu podniku jako orgán při výkonu veřejné moci. Soud prvního stupně, odvolací soud i dovolací však dospěly ke stejnému názoru, že zakladatel ve vztahu ke státnímu podniku nejedná jako orgán při výkonu veřejné moci. Zakladateli sice podle § 15 písm. g) ZSP přísluší právo požadovat informace o hospodářské činnosti a stavu majetku státního podniku a na kontrolu a ověřování si těchto informací dle kontrolního řádu,¹³¹ avšak jedná se pouze o použití procesních postupů z tohoto zákona, z čehož nelze usuzovat na výkon veřejné moci zakladatelem.

Ke stejnému závěru Nejvyšší soud dochází i za použití § 46 zákona o majetku České republiky, jenž stanoví: „*Škoda vzniklá v důsledku postupů a rozhodování při hospodaření s majetkem podle tohoto zákona není škodou způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Odpovědnost státu za tuto škodu se řídí zvláštními právními předpisy.*“ Zákon o majetku České republiky tímto ustanovením výslovně vylučuje možnost užití zákona č. 82/1998 Sb.

¹³¹ V znění účinném v době dovolání se jednalo o Zákon České národní rady č. 552/1991 Sb., o státní kontrole, v současné době se však jedná o Zákon č. 255/2012 Sb., o kontrole.

v případě škody vzniklé v důsledku postupů a rozhodování při hospodaření s majetkem státu, pod což spadá i kontrola hospodaření státních podniků.¹³²

5.4. Veřejná podpora

Státní podniky musí s majetkem nakládat i v souladu s pravidly veřejné podpory. Státní podniky sice nakládají se státním majetkem, ale v hospodářské soutěži vystupují jako jakýkoli jiný podnikatelský subjekt a nesmí být tak při nakládání se svým zvýhodňovány oproti zbylým subjektům účastnícím se hospodářské soutěže. Při své podnikatelské činnosti se tak státní podniky musí chovat jako všichni ostatní soutěžitelé v souladu s pravidly, které zakotvuje zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů.¹³³

5.5. Zisk státního podniku

Před přistoupením k analýze právní úpravy nakládání se ziskem, považuji za vhodné zde uvést velikost zisků, popřípadě ztrát státních podniků. Rozborem jednotlivých účetních závěrek u 32 aktivních státních podniků, u nichž jsem zjišťoval výši celkových aktiv, dospějeme k celkovému výsledku hospodaření před zdaněním za rok 2015 ve výši 7,6 miliard Kč. Oproti roku 2014 se jedná o pokles, a to značný, neboť v roce 2014 celkový výsledek hospodaření před zdaněním dosáhl 9,5 miliard Kč. Největší část tohoto poklesu má však na starosti státní podnik Lesy České republiky, u něhož výsledek hospodaření před zdaněním klesl z téměř 8 miliard Kč na 6,5 miliard Kč, což však stále představuje vynikající hospodářský výsledek. Druhý největší podíl na propadu má státní podnik DIAMO, u něhož došlo k propadu z kladného hospodářského výsledku ve výši 1 milion Kč v roce 2014 do ztráty ve výši 431 milionů Kč v roce 2015.

Celkový vývoj je však pozitivní, pouze u 3 státních podniků došlo k prohloubení ztráty nebo k propadu do ztráty po předchozím zisku, 4 další státní podniky se stále ve ztrátě nacházejí, ale došlo ke snížení této ztráty, u Státních léčebných lázní Janské Lázně dokonce o 46 milionů Kč. Zbylým 25 analyzovaným státním podnikům se podařilo dosáhnout kladného hospodářského výsledku, 7 z nich však zaznamenalo

¹³² Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 30 Cdo 4039/2010 ze dne 21. 04. 2011 2006 In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2016-25-09].

¹³³ Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 49, [cit. 2016-25-09]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

horší hospodářský výsledek než předchozí rok, naopak 17 státních podniků vykázalo lepší hospodářské výsledky, z čeho 3 státní podniky dosáhly kladného hospodářského výsledku po ztrátě v předchozím účetním období.

Z uvedených statistik vyplývá, že státní podniky jsou schopny dosahovat nemalého zisku a stát má tak logicky zájem na tom, aby se na tomto zisku mohl podílet. Za prvé z důvodu, že státní podniky hospodaří se státním majetkem a za druhé také proto, že stát poskytuje některým státním podnikům na jejich činnosti nemalé dotace a podílem na zisku by došlo k alespoň částečnému vykompenzování těchto výdajů.

Tabulka č. 2: Výsledek hospodaření před zdaněním za rok 2014 a 2015

Název státního podniku	Výsledek hospodaření před zdaněním 2015 [v tis. Kč]	Výsledek hospodaření před zdaněním 2014 [v tis. Kč]
Řízení letového provozu České republiky, státní podnik	407 386	536 605
Správa Letiště Praha, s.p.	90 644	64 857
Vojenské lesy a statky ČR, s.p.	224 251	209 738
Vojenský technický ústav, s.p.	10 128	-32 985
Vojenský výzkumný ústav, s.p.	2 209	1 261
LOM Praha, s.p.*	29 438	29 800
VOP CZ, s.p.	-36 576	-61 093
Mezinárodní testování drůbeže, s.p.	4 713	2 174
Lesy České republiky, s.p.	6 494 000	7 963 000
Zemský hřebčinec Tlumačov, s.p.**2012-2011	-1 647	-709
Zemský hřebčinec Písek, s.p.	-1 244	-806
Povodí Ohře, s.p.	41 647	22 859
Povodí Moravy, s.p.	28 464	10 497
Povodí Odry, s.p.	20 903	30 403
Povodí Vltavy, s.p.	40 007	50 070
Povodí Labe, s.p.	24 556	15 345
Česká pošta, s.p.	291 000	213 000
Státní tiskárna cenin, státní podnik	180 725	167 314
Státní pokladna Centrum sdílených služeb, s.p.	1 837	0
ČPP Transgas, s.p.	2 149	-14 522
DIAMO, s.p.	-431 575	1 145
Palivový kombinát Ústí, s.p.	153 595	302 229
Elektrotechnický zkušební ústav, s.p.	4 677	2 262
Fyzikálně technický zkušební ústav, s.p.	8 361	8 198
Strojírenský zkušební ústav, s.p.	2 591	2 795

Technický a zkušební ústav stavební Praha, s.p.	11 861	4 557
Textilní zkušební ústav, s.p.	759	494
Výzkumný a vývojový ústav dřevařský, Praha, s.p.	18	-2 240
Státní léčebné lázně Bludov, s.p.*	-1 300	-5 658
Státní léčebné lázně Janské Lázně, s.p.*	-4 407	-50 436
Horské lázně Karlova Studánka, s.p.	12 088	13 491
Balmed Praha, s.p.	-1 795	-2 347

Zdroj: Veřejně dostupné účetní závěrky jednotlivých státních podniků ve sbírce listin obchodního rejstříku <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik>

* údaje za rok 2014 a 2013

** údaje za rok 2012 a 2011

Diskuze o možnosti pravidelného převádění zisku ze státních podniků do státního rozpočtu, což mělo pomoci se snižováním deficitu státního rozpočtu, proběhla teprve relativně nedávno.¹³⁴ Možnost převádět zisk státních podniků do státního rozpočtu byla převedším motivována nemalým příjmem státních podniků, jen Lesy České republiky, s.p. dosáhly v roce 2015 hospodářského výsledku před zdaněním ve výši 6,5 miliardy Kč. Intenzivní snaha politiků o najetí nového zdroje příjmů do státního rozpočtu tak nakonec vyústila v přijetí novely ZSP č. 213/2013 Sb.^{135,136}

Podrobnější pohled do pozadí přijetí novely nám poskytuje Závěrečná zpráva z hodnocení dopadů regulace novely z roku 2013. Důvodem k hledání nových příjmů byla rozpočtová krize a snaha o snížení výdajů států. Novela č. 213/2013 Sb. měla tedy za cíl posílit příjmovou stránku státního rozpočtu a vytvořit novou právní úpravu, která by na rozdíl od té tehdejší, dovolovala využívat zisk státních podniků jako příjem státního rozpočtu a vytvořit pro to odpovídající mechanismy.¹³⁷

V závěrečné zprávě z hodnocení dopadů regulace se hovoří i o jakési nespravedlnosti spočívající v tom, že stát poskytne státnímu podniku majetek bez

¹³⁴ Rozpočet by se mohl nafouknout díky miliardám ze státních podniků [online]. 8. 2. 2013 [cit. 2016-30-09]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1118498-rozpocet-se-mohl-nafouknout-diky-miliardam-ze-statnich-podniku>.

¹³⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 213/2013 Sb.: Závěrečná zpráva z hodnocení dopadů regulace (RIA). In: . 2016., [cit. 2016-30-09] . Dostupné také z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/lrv/ria/databaze/Zaverecna-zprava-RIA.docx>.

¹³⁶ Zákon č. 213/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 213/2013 Sb.: Závěrečná zpráva z hodnocení dopadů regulace (RIA). In: . 2016., [cit. 2016-25-08] . Dostupné také z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/lrv/ria/databaze/Zaverecna-zprava-RIA.docx>.

jakékoli protihodnoty a umožní státnímu podniku hospodařit se státním majetkem, který i díky ekonomickým výhodám vyplývajících z mnohdy přetrvávajícího monopolního postavení dosahuje vysokých zisků, zatímco stát se může kvůli ekonomické krizi ocitnout v situaci, kdy se mu finančních prostředků nebude dostávat v dostatečné míře. Jako spravedlivé řešení má tedy být přijata možnost odčerpat část zisku státního podniku do státního rozpočtu. V případě nepřijetí novely by hrozilo, že dojde k prohlubování rozporu mezi situací, ve které se nachází stát a situací, ve které se nachází některé státní podniky, neboť hlavně státem vytvořené podmínky pro hospodaření státních podniků jim umožňují dosahovat nemalých zisků. Přestože státní podniky jsou primárně zakládány za účelem uspokojování významných celospolečenských, strategických nebo veřejně prospěšných zájmů, tak by měly být brány v potaz i zájmy státu v širším pojetí.

K přijetí novely nakonec došlo a novela nabyla účinnost 01. 08. 2013. Mechanismem, který umožnil převádění zisku do státního rozpočtu, je fond zakladatele. O jeho zřízení rozhoduje podle § 19 odst. 4 ZSP zakladatel. Pokud zakladatel rozhodne o vytvoření fondu zakladatele, dojde k doplnění pravidel jeho tvorby a užití do statutu státního podniku a státní podnik má povinnosti bez zbytečného odkladu přizpůsobit svou plánovací dokumentaci a koncepci rozvoje této skutečnosti. Do fondu zakladatele je následně převáděna část nerozděleného zisku minulých let ve výši určené zakladatelem, ale může tam být převáděna i část použitelného zisku podniku a fondů podniku. Avšak rezervního fondu a fondu kulturních a sociálních potřeb se tato úprava netýká, nelze tedy prostředky v těchto fondech nashromážděné převádět do státního rozpočtu. O tom, jaká část použitelného zisku státního podniku, nerozděleného zisku minulých let a fondů podniku, s výjimkou rezervního fondu a fondu kulturních a sociálních potřeb se přidělí do fondu zakladatele, rozhoduje každoročně zakladatel.¹³⁸ Zajímavou otázkou je, jestli existuje nějaké omezení v tom, jaká část použitelných peněz opravdu poputuje do státního rozpočtu. ZSP žádnou hranici nepředpokládá, avšak § 13 odst. 1 písm. c) stanoví, že dozorčí rada: „*projednává pravidla pro zřizování dalších fondů podniku a dohlíží na hospodaření s fondy podniku; své stanovisko předkládá řediteli a zakladateli.*“, lze tedy předpokládat, pokud by vysoká výše předpokládaného

¹³⁸ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, § 15 odst. 1 písm. i) ve znění novely č. 253/2016 Sb.

příspěvku do státního rozpočtu měla negativně ovlivnit budoucí vývoj státního podniku, tak by toto stanovisko bylo negativní a zakladatel by to měl vzít na vědomí a podle toho příspěvek snížit. Stanovisko však není závazné a negativní stanovisko samo o sobě neznamena nemožnost převést částku, k níž se negativní stanovisko váže, slouží pouze jako varovný signál pro zakladatele a popřípadě může ovlivnit případný postoj vlády, která má konečné slovo při schvalování výše příspěvku.

Finanční prostředky nemusí být nutně převáděny pouze přímo do státního rozpočtu, mohou být převedeny i do rozpočtu státních fondů k provádění činností podle jiných právních předpisů. ZSP uvádí jako příklad státního fondu Státní zemědělský intervenční fond. Poslední možností, na kterou mohou být finanční prostředky použity, jsou odůvodněné potřeby podniku. Co jsou odůvodněné potřeby podniku, není v zákoně specifikováno, bude tedy záležet na konkrétních okolnostech a posouzení. Rozhodnutí zakladatele o použití finančních prostředků může být učiněno až po předchozím souhlasu vlády vydaném na návrh zakladatele. Z důvodové zprávy vyplývá, že rozhodování bylo svěřeno vládě, jakožto nejvyššímu orgánu výkonné státní moci, jelikož vláda nehájí pouze individuální rezortní zájmy, ale sleduje zájmy na řádném fungování státu ve všech potřebných směrech. Tím by mělo dojít k eliminaci rizika enormního využití finančních prostředků pouze pro úzké potřeby zakladatele, jelikož si lze jen těžko představit, že by vláda povolila zakladateli využívat peněžní prostředky nad míru, která by byla pro státní podnik únosná a mohla by vést ke snížení budoucí profitability daného státního podniku. Zajímavostí je, že o určenou část prostředků převáděných z fondu zakladatele do státního rozpočtu můžou být překročeny výdaje příslušné kapitoly státního rozpočtu. Toto ustanovení si částečně protiřečí s proklamacemi v důvodové zprávě, která důvodnost k přijetí změn zdůvodňovala snahou o hledání nových zdrojů ke snižování schodku státního rozpočtu a zároveň úpravu zdůvodňovala i tím, že by bylo nespravedlivé, kdyby státní podniky, k tomu schopné, nepomohly státu, který se nachází v krizové situaci. Z tohoto ustanovení však vyplývá, že tomu tak zcela nemusí být a převedené prostředky do státního rozpočtu mohou být naopak použity ke krytí vyšších výdajů státu, místo toho, aby byly použity na snižování schodku.

Fond zakladatele byl nakonec zřízen u státního podniku Lesy ČR, který i závěrečná zpráva uváděla jako jediný podnik, jenž připadá v úvahu pro převod zisku do státního rozpočtu. Za tři roky, kdy došlo k převodům, státní podnik Lesy České

republiky přispěl do státního rozpočtu částkou 20,774 miliardy Kč,¹³⁹ konkrétně na konci roku 2012 odvedl částku 6 miliard Kč, na konci roku 2013 odvedl částku ještě o půl miliardy vyšší - 6,5 miliardy Kč¹⁴⁰ a v roce 2015 byl odvod do státního rozpočtu ještě znatelně vyšší, dosáhl 8,2 miliardy Kč. Pro rok 2016 je však naplánován odvod o něco nižší, a to ve výši 6,6 miliardy Kč.¹⁴¹ Zajímavostí je, že důvodová zpráva se zmiňuje i o minimální výši předpokládaného transferu do státního rozpočtu: „*Celkově je pro rok 2012 předpokládáno navýšení příjmů státního rozpočtu o nejméně 1 mil. Kč. Obdobná částka je předpokládána i pro roky následující.*“ Otázkou je, proč byl v důvodové zprávě odhad transferu takto značně podhodnocen, ačkoli i tehdy muselo být zřejmé, že předpokládané příjmy budou mnohem vyšší a pochybuji, že by bylo vyloženo tolik úsilí na změnu zákona, pokud by to mělo přinést zvýšení příjmů pouze o jeden milion ročně. Dle mého názoru je jediné rozumné vysvětlení to, že v důvodové zprávě byly transfery účelově podhodnoceny, aby malý finanční transfer posloužil jako argument vůči těm, kdo by argumentovali proti navrhované úpravě, jakožto prostředku k vyvádění zisků ze státních podniků a zneužívání jejich dobré finanční kondice. Zákon byl tak přijat většinou 82 hlasů, tedy 7 hlasy více, než tvořilo kvorum pro přijetí zákona.¹⁴²

Rád bych zde zmínil i přechodné ustanovení přijaté novelou 213/2013 Sb., které zní: „*Ustanovení § 13, 15 a 19 zákona o státním podniku upravující vytvoření fondu zakladatele, přidělování prostředků do tohoto fondu a jejich použití a povinnosti podniku související s vytvořením a spravováním fondu zakladatele platí pro národní podniky zřízené podle dřívějších právních předpisů a jejich zřizovatele obdobně.*“ Z důvodové zprávy vyplývá, že pokud by se novela vztahovala pouze na státní podniky

¹³⁹ Rekordní příspěvek do státní pokladny: Lesy ČR letos odvedly více než 8,2 miliardy korun [online]. 22.12.2015 [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: <http://www.lesy.cz/media/archiv-tiskovych-zprav/tiskove-zpravy-2015/Stranky/rekordni-prispevek-do-statni-poklady-lesy-cr-letos-odvedly-vice-nez-82-miliardy-korun.aspx?retUrl=%2Fmedia%2Farchiv-tiskovych-zprav%2Ftiskove-zpravy-2015%2FStranky%2Fdefault.aspx>.

¹⁴⁰ Lesy ČR mají za sebou již druhý mimořádný odvod financí do státního rozpočtu: letos jde o 6,5 miliardy korun [online]. 11.12.2014 [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: http://www.lesy.cz/media/archiv-tiskovych-zprav/tiskove-zpravy-2014/Stranky/lesy-cr-maji-za-sebou-jiz-druhy-mimoradny-odvod-financi-do-statniho-rozpoctu-letos-jde-o-65-miliardy-korun.aspx?retUrl=%2Fmedia%2Farchiv-tiskovych-zprav%2Ftiskove-zpravy-2014%2FStranky%2Fdefault.aspx%3Fpage_IvNews%3D1.

¹⁴¹ Rekordní příspěvek do státní pokladny: Lesy ČR letos odvedly více než 8,2 miliardy korun [online]. 22.12.2015 [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: <http://www.lesy.cz/media/archiv-tiskovych-zprav/tiskove-zpravy-2015/Stranky/rekordni-prispevek-do-statni-poklady-lesy-cr-letos-odvedly-vice-nez-82-miliardy-korun.aspx?retUrl=%2Fmedia%2Farchiv-tiskovych-zprav%2Ftiskove-zpravy-2015%2FStranky%2Fdefault.aspx>.

¹⁴² 53. schůze, 146. hlasování, 15. května 2013, 10:56 Novela z. o státním podniku [online]. [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=57864>.

a národní podniky by opomíjela, došlo by k neodůvodněnému zvýhodnění národních podniků, neboť jen v důsledku historických okolností nemají národní podniky právní formu státního podniku.¹⁴³ Toto ustanovení se jeví o to důležitější, když si uvědomíme, že bylo směřováno na Budějovický Budvar, který je druhým přispěvatelem do státního rozpočtu, ačkoli do státního rozpočtu odvádí mnohem menší částku a přispívá až od roku 2014. Příspěvek Budějovického Budvaru do státního rozpočtu lze ale stále považovat za velmi významný - v roce 2014 činil 800 milionů Kč¹⁴⁴ a v roce 2015 500 milionů Kč.¹⁴⁵ Důvodem pro snížení příspěvku v roce 2015 byl záměr ponechat Budějovickému Budvaru větší částku na vlastní investice.¹⁴⁶

5.6. Další fondy státního podniku

Kromě již zmíněného fondu zakladatele státní podnik vytváří i další druhy fondů. Obecně lze fondy rozdělit na ty, které jsou vytvářeny povinně a státní podnik je vytvořit musí a na ostatní fondy tvořené z použitelného zisku, jejichž vytvoření je čistě dobrovolné.¹⁴⁷ Do skupiny povinných fondů patří rezervní fond a fond kulturních a sociálních potřeb.

5.6.1. Rezervní fond

Obecně rezervní fond je fond, jehož hlavním účelem je vytváření určitého finančního polštáře, ze kterého státní podnik může čerpat finanční prostředky při nepříznivých situacích. Dle § 19 odst. 2 je rezervní fond určen ke krytí ztrát a rizik, k financování výkyvů hospodaření podniku. Ne zcela obvyklým účelem rezervního fondu je i funkce krytí základního přídělu do fondu kulturních a sociálních potřeb, a to u státních podniků, které negenerují dostatek zisku, či jsou dokonce ztrátové. Minimální výše rezervního fondu je stanovena zákonem na 10% hranici kmenového jmění, od tohoto ustanovení se lze odchýlit, a to v případech, kdy tak výslovně určí

¹⁴³ Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 3, [cit. 2016-01-10]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

¹⁴⁴ USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY ze dne 12. listopadu 2014 č. 923 [online]. [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/djv-agenda?date=2014-11-12>.

¹⁴⁵ USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY ze dne 14. prosince 2015 č. 1037 [online]. [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/djv-agenda?date=2015-12-14>.

¹⁴⁶ Státní rozpočet si díky Lesům ČR a Budvaru přilepší o devět miliard [online]. 29. ledna 2015 [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/domaci/ekonomika/statni-rozpocet-si-diky-lesum-cr-a-budvaru-prilepsi-o-devet-miliard-1157907>.

¹⁴⁷ Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku ve znění novely č. 253/2016, § 19 odst. 6.

zakladatel. Další hranicí rezervního fondu je hranice určená v zakládací listině, dokud rezervní fond nedosáhne této hranice, tak dochází každoročně k přidělování 10 % z čistého zisku do rezervního fondu. Výše rezervního fondu v okamžiku založení a výše, do které má být rezervní fond doplněn jsou taktéž nedílnou součástí zakládací listiny.

5.6.2. Fond kulturních a sociálních potřeb

Právní úprava fondu kulturních a sociálních potřeb se v ZSP omezila pouze na odkaz na zvláštní právní předpis, podle kterého se tento fond tvoří a užívá. Tímto zvláštním předpisem je vyhláška Ministerstva financí č. 310/1995 Sb., o fondu kulturních a sociálních potřeb, ačkoli byla tato vyhláška zrušena k 01. 05. 2002 a nahrazena vyhláškou Ministerstva financí č. 114/2002 Sb., o fondu kulturních a sociálních potřeb. Novější vyhláška č. 114/2002 Sb., však v přechodných, závěrečných a zrušovacích ustanoveních stanoví, že do doby nabytí účinnosti zvláštního právního předpisu se tvorba a používání fondu kulturních a sociálních potřeb u státních podniků řídí vyhláškou č. 310/1995 Sb., o fondu kulturních a sociálních potřeb, ve znění vyhlášky č. 167/1997 Sb. a vyhlášky č. 314/1999 Sb.

Tvorba fondu kulturních a sociálních potřeb je upravena v § 3 vyhlášky č. 310/1995 Sb., hlavním příjmem je přiděl ze zisku ve výši 2 % z ročního objemu nákladů zúčtovaných na mzdy a další pracovní náklady. Jak již bylo zmíněno u rezervního fondu výše, tak u ztrátových státních podniků je ke krytí přidělu do fondu sociálních a kulturních potřeb využívám právě rezervní fond. Dalšími příjmy fondu jsou splátky půjček, pokud byly účtovány jako použití fondu a ostatní převody. Finanční prostředky fondu jsou používány na zabezpečování kulturních, sociálních a dalších potřeb zaměstnanců. Hlavně se jedná o bezúročné půjčky zaměstnancům na byt či na bytové zařízení, příspěvky na rekreační a rehabilitační pobyty, příspěvek na stravování nebo příspěvek na kulturní akce a tělovýchovné činnosti. Z fondu lze poskytnout i jednorázovou výpomoc ve výši 15 000 Kč v mimořádně závažných případech a při řešení složitých neočekávaných sociálních situací. Obecně lze použití charakterizovat jakožto pomoc zaměstnancům v nepříznivých životních situacích a podporu aktivit, které mají vliv na psychickou i fyzickou kondici zaměstnanců.

O tvorbě a používání rozpočtu se sestavuje rozpočet a čerpání finančních prostředků se řídí zásadami pro používání fondu.¹⁴⁸ Na určení výše přidělu do fondu a jeho čerpání se podílí se zaměstnavatelem příslušný odborový orgán.¹⁴⁹ Na poskytnutí příspěvku či jiného plnění z fondu není právní nárok¹⁵⁰ a záleží tedy na zaměstnavateli, jestli příspěvek poskytne. Je však potřeba se řídit schválenými zásadami a ke všem zaměstnancům přistupovat podle zásad rovného zacházení a nediskriminačně.¹⁵¹ Vyhláška výslovně stanoví, že prostředky nelze převádět do jiných fondů zaměstnavatele.¹⁵² Nevyčerpané prostředky a zdroje fondu se tedy na konci roku převádějí do následujícího roku. V následujících letech lze tyto prostředky užít na též účel, na který byly určeny v původním období, a to i nad stanovený limit.¹⁵³ Za úpravu pro zaměstnance mimořádně příznivou považují to, že v mimořádně závažných případech lze zaměstnanci prominout zůstatek nesplacených půjček poskytnutých zaměstnanci.¹⁵⁴ S ohledem na formulaci „mimořádně závažný případ“ se však bude jednat jen o velmi výjimečné případy.

Úpravu rezervního fondu lze spatřovat jako vhodnou, státní podnik nevlastní žádný majetek a pro věřitele tedy skýtá obchodní styk se státními podniky vyšší riziko oproti ostatním právním formám. Tento fakt je však vyvažován tím, že na rozdíl od akciové společnosti a společnosti s ručením omezením, je pro státní podnik založení rezervního fondu, který mimo jiné slouží ke krytí ztrát, povinností. Lze však oprávněně namítat, že tato funkce může být oslabena rozhodnutím zakladatele, který má pravomoc určovat minimální výši prostředků v rezervním fondu. Myslím si však, že ministerstva jako organizační složky nemají důvod hranici nastavenou zákonodárcem ve výši 10 % kmenového jmění měnit a tuto hranici budou respektovat.

¹⁴⁸ Vyhláška č. 310/1995 Sb., Vyhláška Ministerstva financí o fondu kulturních a sociálních, § 12 odst. 2, u ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2016-02-10].

¹⁴⁹ Vyhláška č. 310/1995 Sb., Vyhláška Ministerstva financí o fondu kulturních a sociálních, § 12 odst. 1

¹⁵⁰ Vyhláška č. 310/1995 Sb., Vyhláška Ministerstva financí o fondu kulturních a sociálních, § 12 odst. 9.

¹⁵¹ Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce § 1a písm. e).

¹⁵² Vyhláška č. 310/1995 Sb., Vyhláška Ministerstva financí o fondu kulturních a sociálních, § 12 odst. 1

¹⁵³ Vyhláška č. 310/1995 Sb., Vyhláška Ministerstva financí o fondu kulturních a sociálních, § 12 odst. 12.

¹⁵⁴ Vyhláška č. 310/1995 Sb., Vyhláška Ministerstva financí o fondu kulturních a sociálních, § 12 odst. 11.

Fond kulturních a sociálních potřeb je jedním z mnoha prvků veřejnoprávního charakteru u státního podniku, neboť je kromě státního podniku zřizován pouze v organizačních složkách státu a ve státních příspěvkových organizacích.¹⁵⁵ A ačkoli zřizování tohoto fondu znamená pro státní podnik dodatečné náklady ve výši 2 % mzdových nákladů, tak si myslím, že je výrazem péče o své zaměstnance a snaze jim pomoci v nejrůznějších nepříznivých životních situacích. Ve svém výsledku navíc vynaložené náklady na tento fond mohou být kompenzovány vyšší produktivitou a loajalitou zaměstnanců. Podobný přístup k zaměstnancům lze pozorovat i u jiných, čistě soukromých společností - jako příklad lze uvést královedvorskou textilku JUTA a.s., která svým zaměstnancům poskytuje bezúročné půjčky.¹⁵⁶ Lze argumentovat tím, že i státní podnik by mohl svoji péči o zaměstnance projevit prostřednictvím dalších fondů, které smí vytvářet ze svého použitelného zisku, ale lze si jen těžko představit, že by zakladatel dobrovolně souhlasil se zřízením obdobného fondu v rozsahu, jaký upravuje vyhláška č. 310/1995 Sb. Proto jsem toho názoru, že tento fond je potřebný a jeho právní zakotvení je žádoucí. Jedinou otázkou zůstává, jaký záměr vedl zákonodárce k tomu, že se fond kulturních a sociálních potřeb stále řídí zrušenou vyhláškou č. 310/1995 Sb. místo novější vyhlášky č. 114/2002 Sb. Důvodem může být laxnost zákonodárce, kdy nedošlo k přijetí předpokládaného zvláštního právního předpisu nebo snaha o zachování 2% hranice přidělů z nákladů na mzdy, neboť novější vyhláška tuto hranici snižuje na 1,5 %.

5.7. Kontrola hospodaření s majetkem státu

Kromě výše zmíněných mechanismů kontroly, kdy na hospodaření dohlíží dozorčí rada a zakladatel, je hospodaření kontrolováno i subjekty zvenčí, a to Nejvyšším kontrolním úřadem. Zmocnění vyplývá z Ústavy České republiky, konkrétně z článku 97: „NKÚ vykonává kontrolu hospodaření se státním majetkem a plnění

¹⁵⁵ Vyhláška č. 114/2002 Sb., Vyhláška Ministerstva financí o fondu kulturních a sociálních potřeb § 1 2006 In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2016-05-10].

¹⁵⁶ Je to vrchol mé kariéry, řekl k vyznamenání Jiří Hlavatý [online]. 29.10.2015 [cit. 2016-05-10]. Dostupné z: Je to vrchol mé kariéry, řekl k vyznamenání Jiří Hlavatý Zdroj: http://krkonosky.denik.cz/zpravy_region/je-to-vrchol-me-kariery-rekl-k-vyznamenani-jiri-hlavaty-20151029.html.

státního rozpočtu.“¹⁵⁷ Konkrétní pravomoci a postupy kontroly poté upravuje zákon o Nejvyšším kontrolním úřadu, zákon č. 166/1993 Sb.

Hospodaření s majetkem státních podniků podléhá kontrolám Nejvyššího kontrolního úřadu. Při těchto kontrolách se daný kontrolor zaměřuje na to, zda je hospodaření se státním majetkem v souladu s právními předpisy, zda jsou kontrolované činnosti prováděny věcně a formálně správně a zároveň hodnotí účelnost, hospodárnost a efektivnost.¹⁵⁸

O státních podnicích se zmiňuje dokonce i Strategie Nejvyššího kontrolního úřadu na období 2014-2017. Jako jeden ze strategických cílů si Nejvyšší kontrolní úřad vymezil přispívat k zákonnému, účelnému, hospodárnému a efektivnímu hospodaření s majetkem státu. Nástroji k dosažení těchto cílů je mimo jiné kontrolování hospodaření s majetkem státu u státních podniků a prověřování významných změn při vzniku a zániku státních podniků.¹⁵⁹

Kontroly Nejvyššího kontrolního úřadu byly dokonce jeden z podnětů pro dopis prezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu předsedovi vlády dne 27. 03. 2014, v němž byly vytykány nedostatky právní úpravy, především úprava hospodaření, definice kritérií pro hodnocení účelnosti, hospodárnosti a efektivnosti, absence povinnosti vést v účetnictví odděleně určený majetek... Nejvyšší kontrolní úřad proto doporučoval tyto nedostatky odstranit pomocí novelizace,¹⁶⁰ tak se také nakonec stalo přijetím novely č. 253/2016 Sb.

Od roku 2010 do roku 2015 bylo ve státních podnicích provedeno 23 kontrol¹⁶¹ a v roce 2016 byly do plánu kontrolních činností¹⁶² zařazeny 2 akce týkající se státních

¹⁵⁷ Ústava České republiky, ústavní zákon č. 1/1993 Sb., článek 97 In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2016-05-10].

¹⁵⁸ Zákon č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, § 4 odst. 1.

¹⁵⁹ Strategie Nejvyššího kontrolního úřadu na období 2014-2017: 1.6 Přispívat k zákonnému, účelnému, hospodárnému a efektivnímu hospodaření s majetkem státu a s prostředky vybíranými na základě zákona ve prospěch právnických osob [online]. 29.10.2015 [cit. 2016-5-10]. Dostupné z: <http://www.nku.cz/cz/publikace/strategie-nejvyssiho-kontrolniho-uradu-na-obdobi-2014-2017-id7025/>.

¹⁶⁰ Hospodářská komora České republiky: 7/15 Novela zákona o státním podniku; T: 23.2.2015 [online]. 29.10.2015 [cit. 2016-05-10]. Dostupné z: <http://www.komora.cz/pro-podnikani/legislativa-a-normy/pripominkovani-legislativy/nove-materialy-k-pripominkam/7-15-novela-zakona-o-statnim-podniku-t-23-2-2015.aspx>.

¹⁶¹ Registr kontrolovaných osob Výsledek hledání výrazu s.p. v celé ČR od roku 1993 [online]. 29.10.2015 [cit. 2016-05-10]. Dostupné z: <http://nku.cz/scripts/rko/hledej.asp?roz sirene=1&razeni=2&osoba=s.p.&okres=v%9Aechny&rok=0&ka> = Registr kontrolovaných osob Výsledek hledání výrazu státní podnik v celé ČR od roku 1993 [online]. 29.10.2015 [cit. 2016-05-10]. Dostupné z:

podniků. První akcí je kontrola peněžních prostředků určených na zahlazování následků hornické činnosti v podniku DIAMO, státní podnik¹⁶³ a druhou akcí je kontrola majetku, s nímž mají právo hospodařit státní podniky v působnosti Ministerstva zdravotnictví,¹⁶⁴ tato kontrola se týká například státního podniku Horské lázně Karlova Studánka nebo Státních léčebných lázní Janské Lázně.

Jako konkrétní příklad porušení povinnosti hospodařit s majetkem státu hospodárně a účelně lze uvést zjištění z kontrolní akce 10/26, při které byly kontrolovány peněžní prostředky poskytnuté státnímu podniku.

K pochybění došlo tím, že státní podnik směnil 1 077 hektarů pozemků za 1 410 hektarů jiných pozemků, avšak v daném případě šlo o určený majetek, se kterým dle § 17 ZSP lze nakládat jen se souhlasem zakladatele, což zde splněno bylo, ale měnit vymezení určeného majetku je možné jen v případech naléhavého hospodářského zájmu nebo pokud to vyžadují bezpečnostní zájmy státu. Směna byla navíc nevýhodná z hlediska hospodárnosti, jeden scelený pozemek byl směněn za pozemky nacházející se na území pěti lesních správ. Část pozemků dokonce ani nemohla být směněna, neboť se nacházela u hranice se Slovenskou republikou a dle arondačního programu se jednalo o pozemky neprodejně.¹⁶⁵ V daném případě tak došlo k selhání jak státního podniku, tak i zakladatele, který právě v takovýchto případech měl postupovat s větší péčí a informovanosti a ke směně neudělit souhlas.

Dalším zajímavým a závažným pochyběním při hospodaření s majetkem státu bylo nevypsání veřejné zakázky na právní služby, neboť advokátní kancelář poskytovala

<http://nku.cz/scripts/rko/hledej.asp?rozsirene=1&razeni=2&osoba=st%E1tn%ED%20podnik&okres=v%9Aechny&rok=0&ka=>

¹⁶² Plán kontrolní činnosti NKÚ: Přehled kontrolních akcí zařazených do plánu kontrolní činnosti na rok 2016 [online]. 29.10.2015 [cit. 2016-05-10]. Dostupné z: <http://www.nku.cz/scripts/rka/plan-kontrol.asp>.

¹⁶³ Registr kontrolních akcí NKÚ Kontrolní akce č. 16/07: Peněžní prostředky určené na zahlazování následků hornické činnosti v podniku DIAMO, státní podnik [online]. 29.10.2015 [cit. 2016-05-10]. Dostupné z: <http://www.nku.cz/scripts/rka/detail.asp?cisloakce=16/07&rok=0&sestava=0>.

¹⁶⁴ Registr kontrolních akcí NKÚ Kontrolní akce č. 16/04: Majetek, s nímž mají právo hospodařit státní podniky v působnosti Ministerstva zdravotnictví [online]. [cit. 2016-05-10]. Dostupné z: <http://www.nku.cz/scripts/rka/detail.asp?cisloakce=16/04&rok=0&sestava=0>.

¹⁶⁵ Kontrolní závěry z kontrolních akcí: 10/26 Majetek státu a peněžní prostředky poskytnuté státnímu podniku Lesy České republiky [online]. s.12 [cit. 2016-10-09]. Dostupné z: <http://nku.cz/kon-zavery/K10026.pdf>.

své právní služby státnímu podniku se sazbou 8 000–9 000 Kč bez DPH za hodinu. Po vypsání veřejné zakázky hodinová sazba klesla až na 1 950 Kč.¹⁶⁶

Při stejné kontrole bylo dále zjištěno, že státní podnik zaplatil za vybavení kanceláří nábytkem po dobu 6,5 let 810 000 Kč, ačkoli inventurní hodnota majetku byla pouze 191 000 Kč. Dále státní podnik uzavřel smlouvu o nájmu nebytových prostor za 859 000 Kč, přestože dané prostory nebyly vůbec využívány.¹⁶⁷

Ve zhodnocení kontrolního závěru je konstatováno, že přestože státní podnik hospodaří se státním majetkem, tak chování jak státního podniku, tak zakladatele tomu neodpovídá. Státní podnik s majetkem hospodařil jako s vlastním a zakladatel nedostatečně realizoval kontrolu nad hospodařením s majetkem.¹⁶⁸

Ačkoli při kontrolní akci 10/26 bylo zjištěno nadprůměrné množství pochybení, tak se rozhodně nejedná o výjimečný případ. Při kontrolních akcích byla pravidelně zjišťována pochybení. V některých případech se jednalo o méně závažná pochybení – základací listiny neobsahovaly některé zákonem požadované údaje a hodnota určeného majetku neodpovídala reálnému stavu.¹⁶⁹ Jindy se však jednalo o závažná pochybení se signifikantním dopadem na státní majetek. Tímto případem je prodej majetku za cenu nižší, než byla účetní hodnota, o 146 milionů Kč, přičemž celková ztráta spojená s prodejem dosahuje hodnoty 187 milionů Kč. S tímto prodejem souhlasili jak dozorčí rada, tak i zakladatel.¹⁷⁰

Ne vždy však pochybí i zakladatel, při kontrolní akci 07/03 bylo zjištěno, že státní podnik porušoval podmínky stanovené zakladatelem. A to tak, že prodával nemovitosti za cenu o téměř 2,5 milionu nižší, než určily znalecké posudky a

¹⁶⁶ Kontrolní závěry z kontrolních akcí: 10/26 Majetek státu a peněžní prostředky poskytnuté státnímu podniku Lesy České republiky [online]. s.16 [cit. 2016-10-09]. Dostupné z: <http://nku.cz/kon-zavery/K10026.pdf>.

¹⁶⁷ Kontrolní závěry z kontrolních akcí: 10/26 Majetek státu a peněžní prostředky poskytnuté státnímu podniku Lesy České republiky [online]. s.13 [cit. 2016-10-09]. Dostupné z: <http://nku.cz/kon-zavery/K10026.pdf>.

¹⁶⁸ Kontrolní závěry z kontrolních akcí: 10/26 Majetek státu a peněžní prostředky poskytnuté státnímu podniku Lesy České republiky [online]. s.22 [cit. 2016-10-09]. Dostupné z: <http://nku.cz/kon-zavery/K10026.pdf>.

¹⁶⁹ Kontrolní závěry z kontrolních akcí: 14/11 Majetek, s nímž mají právo hospodařit vybrané státní podniky (správci povodí) v působnosti Ministerstva zemědělství [online]. s. 13 [cit. 2016-08-09]. Dostupné z: <http://nku.cz/kon-zavery/K14011.pdf>.

¹⁷⁰ Kontrolní závěry z kontrolních akcí: 12/26 Majetek státu a peněžní prostředky poskytnuté státnímu podniku VOP CZ, s. p., dříve VOP-026 Šternberk, s. p. [online]. s. 14 [cit. 2016-08-10]. Dostupné z: <http://nku.cz/kon-zavery/K12026.pdf>.

v jednom případě dokonce státní podnik prodal nemovitost ještě před udělením souhlasu zakladatele.¹⁷¹

Z výše uvedených výňatků z kontrolních závěrů vyplývá důležitost kontrol prováděných kontrolory Nejvyššího kontrolního úřadu. I když ZSP upravuje dvoustupňovou kontrolu pomocí kontroly dozorčí rady a zároveň zakladatele, tak existují případy, kdy ani tento mechanismus nevede k hospodárnému nakládání s majetkem státu. Tedy selhání lze shledat jak u státního podniku, tak i u samotného zakladatele. Pokud by neexistovala možnost kontroly ze strany Nejvyššího kontrolního úřadu, nikdy by nedošlo k odhalení těchto pochybení a nebyla by možnost přijmout nápravu či alespoň určitou úpravu pravidel tak, aby se podobné případy neopakovaly v budoucnu. Za pozitivní považuji i snahu prezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu politiky upozornit na nedostatky ZSP, které byly zjištěny v průběhu jednotlivých kontrol. Tento podnět pomohl identifikovat problémy ve státních podnicích¹⁷² a byl brán v potaz při tvorbě novely č. 253/2016 Sb. Kontrolní pravomoc Nejvyššího kontrolního úřadu je nedílnou součástí kontroly hospodaření s majetkem státu a určitou pojistkou pro odhalení pochybení v případech, kdy pravidla zakotvená v ZSP selžou.

¹⁷¹ Kontrolní závěry z kontrolních akcí: 07/03 Hospodaření státního podniku LOM PRAHA a výdaje Ministerstva obrany na realizaci zakázek zadaných státnímu podniku [online]. s. 11 [cit. 2016-08-10]. Dostupné z: <http://nku.cz/kon-zavery/K07003.pdf>

¹⁷² Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. s. 17, [cit. 2016-08-10]. [online]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

Závěr

V současné době se počet aktivních státních podniků pohybuje pouze okolo 40, ale i přes jejich malý počet je jejich význam značný, 16 státních podniků hospodaří s majetkem vyšším než jedna miliarda Kč a celková hodnota aktiv dosahuje úctyhodných 160 miliard Kč. Pro nakládání s takto velkým majetkem je potřeba přesné vymezení pravidel, oprávnění a povinností. To však přináší až novela č. 253/2016 Sb., která od 01. 01. 2017 vkládá 8 nových paragrafů a naprostou většinu zbývajících mění.

Z hlediska etap existence státního podniku došlo k největším změnám při rušení, kde bylo zcela upuštěno od 3 obligatorních důvodů pro zrušení a zakladateli se tak ponechává volnost řešit tato porušení i jinými způsoby. Další podstatné změny nalezneme u likvidace, kde je již výslovně zakotven způsob zpeněžení majetku pouze ve veřejné dražbě, definitivně by tak měla být ukončena praxe sporných přesunů majetku mezi státními podniky, které se právě povinnost zpeněžovat majetek pouze ve veřejné dražbě snažily obejít. Konkrétní pravidla byla zakotvena i pro likvidátora a různé fáze likvidace, například fáze, ve které je dokončení likvidace blokováno neprodejným majetkem. Novela se snaží na tyto problémy reagovat a nově přijatá pravidla by tak měla dopomoci k urychlení procesu likvidace a převodu likvidačních zůstatků do státního rozpočtu.

Novela č. 253/2016 Sb. přináší změny i pro ředitele a dozorčí radu, kteří jakožto orgány státního podniku mají velký vliv na hospodaření s majetkem státního podniku a na jeho celkové fungování. Pozitivní změnou je přesnější vymezení kompetencí dozorčí rady, dozorčí rada má svou činností napomáhat k vytváření základního pořádku a dodržování právních předpisů v podniku a signalizovat zakladateli případné nesrovnalosti a rizika z nich vyplývající, což by mělo ve svém důsledku vést k hospodárnějšímu nakládání s majetkem státního podniku. V návaznosti na zákon o obchodních korporacích dochází ke změnám i u ředitele státního podniku. Ředitel odpovídá za řádný chod podniku, za jeho obchodní vedení, za využívání majetku podniku a za nakládání s tímto majetkem. Navíc povinnosti jsou řediteli uloženy tak, aby bylo možné přímo kontrolovat, jak ředitel své povinnosti plní a v případě neplnění je možnost vyvodit jeho osobní odpovědnost. Jako negativní však vnímám proces jmenování ředitelů státních podniků, který je stále vystaven

politickým vlivům, v této oblasti k žádné výraznější změně nedochází. U dozorčí rady je situace částečně odlišná, proces výběru podléhá Vládnímu výboru pro personální nominace, což na první pohled lze vítat, při bližším pohledu na posuzování jednotlivých nominantů však zjistíme, že tento Výbor schválil všechny předložené kandidáty. Personální obsazování tak považuji za největší problém státních podniků, který ani novela č. 253/2016 Sb. nezměnila.

Změny se nevyhnuly ani kmenovému jmění, které tvoří materiální základnu pro podnikatelskou činnost státního podniku. Stanovením přesných pravidel při snižování kmenového jmění dochází k přijetí větší ochrany věřitelů státního podniku. Při snižování kmenového jmění zakladatel vyzývá známé věřitele, aby přihlásili své pohledávky a v případě snížení dobytnosti pohledávek má státní podnik povinnost řádně přihlášené pohledávky uspokojit nebo poskytnou přiměřené zajištění. Ačkoli změna oslabuje libovůli při snižování kmenového jmění, tak změna může v konečném důsledku mít pozitivní vliv na státní podnik, neboť snižuje riziko pro věřitele, čímž dochází ke zvýšení právní jistoty ohledně případně vymahatelnosti pohledávek, což může vést k větší ochotě vstupovat do obchodního styku se státním podnikem.

Druhou, ještě důležitější kategorií majetku je určený majetek. Určený majetek tvoří majetek strategického charakteru a významu, majetek, na jehož zachování a zvětšování má stát mimořádný zájem. U určeného majetku dochází především ke změnám, které mají pomoci přesnějšímu sledování dispozice s majetkem a umožňující vyšší transparentnost. K tomu má dopomoci přesná položková specifikace v zakládací listině a povinnost vést určený majetek v účetnictví na analytických účtech.

Změny přináší novela č. 253/2016 Sb. i do oblasti hospodaření se státním majetkem, důvodnost změn vyplynula i z analýzy uplatňování zákona o státním podniku v praxi, ze které vyšlo, že byl nedostatečně vymezen rozsah a obsah povinností státního podniku při výkonu práva hospodařit s majetkem státu. Nová pravidla zavádí povinnost využívat majetek státního podniku účelně a efektivně k jeho podnikání. Státní podnik bude muset s majetkem hospodařit tak, aby nedocházelo k poškozování majetku, neodůvodněnému snižování jeho hodnoty, rozsahu či výnosu z tohoto majetku. Konkrétní a poměrně podrobná pravidla pro nabývání a nakládání

s majetkem jsou upravena v § 17a až 17e ZSP. Zakotvení těchto pravidel lze vítat, nepřijetí radikální novelizace a ponechání právního stavu před novelou č. 253/2016 Sb. by znamenalo, že by nadále zůstalo neregulováno nakládání s jiným než určeným majetkem státního podniku, nebylo by možné toto nakládání efektivně kontrolovat a zakladatel by neměl vhodnou možnost, jak zjistit jestli nedochází k zbytečnému vynakládání finančních prostředků či neúčelnému snižování ostatního majetku.

Důležitou součástí kontroly hospodaření se státním majetkem představuje Nejvyšší kontrolní úřad, který se ve svých kontrolních akcích zaměřuje i na dodržování ZSP. Potřebnost kontrol dokazují četné případy odhalených pochybení, kdy často pochybila jak dozorčí rada, tak i zakladatel. Škody takto vzniklé jsou často v řádech milionů korun a k jejich odhalení by bez Nejvyššího kontrolního úřadu nejspíše nikdy nedošlo. Kontroly NKÚ tak pomáhají k odhalování nedostatků ZSP a podněty prezidenta NKÚ byly brány v potaz i při tvorbě novely č. 253/2016 Sb.

Použité prameny a literatura

Právní předpisy ČR

Ústava České republiky, ústavní zákon č. 1/1993 Sb.

Vyhláška č. 114/2002 Sb., Vyhláška Ministerstva financí o fondu kulturních a sociálních potřeb

Vyhláška č. 310/1995 Sb., Vyhláška Ministerstva financí o fondu kulturních a sociálních

Zákon č. 111/1990 Sb., o státním podniku

Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů

Zákon č. 15/2015 Sb., o hranici vojenských újezdů, § 1 odst. 4.

Zákon č. 151/1997 Sb. o oceňování majetku

Zákon č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu

Zákon č. 2/1969 Sb., České národní rady o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky

Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích

Zákon č. 255/2012 Sb., o kontrole

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

Zákon č. 404/1922 Sb. z. a n., o úpravě hospodaření ve státních závodech, ústavech a zařízeních

Zákon č. 526/1990 Sb., o cenách

Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku.

Zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, zákon č. 229/1991 Sb

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby

Zákon České národní rady č. 552/1991 Sb., o státní kontrole

Judikatura

Nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. I. ÚS 260/06, ze dne 24. ledna 2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 20 Cdo 537/2001 ze dne 28. 02. 2002.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 397/2003 ze dne 23. 04. 2003.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 28 Cdo 1895/2004 ze dne 24. 02. 2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 30 Cdo 4039/2010 ze dne 21. 4. 2011

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 30 Cdo 4039/2010 ze dne 21. 04. 2011.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 30 Cdo 958/2001 ze dne 27. 11. 2001.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 29 Odo 550/2006 ze dne 6. 6. 2007.

Knihy

ELIÁŠ, Karel, Miroslava BARTOŠÍKOVÁ a Jarmila POKORNÁ. Kurs obchodního práva: právnické osoby jako podnikatelé. 5. vyd. Praha: C.H. Beck, 2005. Právnické učebnice (C.H. Beck). ISBN 80-7179-391-4.

ELIÁŠ, Karel. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2.

HAVLAN, Petr. Majetek státu v platné právní úpravě. 3. aktualiz. a podstatně dopl. vyd. Praha: Linde, 2010. Praktická právnická příručka. ISBN 978-80-7201-796-6.

LAVICKÝ, Petr. Občanský zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 662 ISBN 978-80-7400-529-9.

Občanský zákoník: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-369-2.

PLÍVA, Stanislav. Hospodaření s majetkem státu. 2., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004. Právo a hospodářství (C.H. Beck). ISBN 80-7179-811-8.

ŠTENGLOVÁ, Ivana. Obchodní zákoník: komentář. 13. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-354-7.

VANĚK, Slavoj, SVOBODOVÁ, Jaroslava. Hospodářský zákoník: Zákon o hospodářské arbitráži; Zákon o státním podniku: s komentářem. Praha: Trizonia, 1990. Příručky praktických podnikatelů. ISBN 80-900117-0-5.

VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. České právní dějiny. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-257-8.

Zákon o obchodních korporacích: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). s. 411 - 420 ISBN 978-80-7478-537-5.

Odborné články

BRYCHTA Přemysl, PECH Václav. Likvidace státního podniku. Obchodní právo 8/2002, s. 32.

Factor S, 24.03.2016, SLADKÝ ŽIVOT ŠÉFŮ STÁTNÍCH PODNIKŮ, číslo 5, strana 6

FILIP, Jiří. Problémy aplikace zákona o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích v činnosti státních podniků. Právní rozhledy, 2001, roč. 9, č. 5, s. 195.

Havlan, P.: Stát jako subjekt vlastnického a jiných majetkových práv v nové právní úpravě (vybrané otázky I.), Časopis pro právní vědu a praxi 2/2001, s. 123.

PLÍVA, Stanislav. Majetkové postavení státního podniku. Právo a podnikání, 1997, roč. 6., č. 11, s. 6-11.

PLÍVA, Stanislav. Nová úprava právního postavení státního podniku. Právo a podnikání, 1997, roč. 6., č. 9, s. 2-5.

SVOBODA, Jan. Stát v tichosti prodává svůj majetek mimo veřejné dražby. Právo, 30. 03. 2015.

VESELÝ, J. Nad novým zákonem o státním podniku. Právní rádce, 1997, roč. 5, č. 8, s. 16.

Ostatní

53. schůze, 146. hlasování, 15. května 2013, 10:56 Novela z. o státním podniku [online]. [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=57864>.

Český účetní standard č. 001 - Účty a zásady účtování na účtech [online]. [cit. 2016-10-09]. Dostupné z: <http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d933v909-cesky-ucetni-standard-c-001-ucty-a-zasady-uctovani-na-uctech/>.

Důvodová zpráva k zákonu č. 213/2013 Sb.: Závěrečná zpráva z hodnocení dopadů regulace (RIA).

Důvodová zpráva k zákonu č. 253/2016 Sb.: Návrh zákona včetně důvodové zprávy. In: . 2016. [cit. 2016-09-09]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=600&CT1=0>.

Důvodová zpráva k zákonu č. 77/1997 Sb., zákon o státním podniku, Obecná část [cit. 2016-19-09]. Dostupné také z. <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t002300.htm>.

Hospodářská komora České republiky: 7/15 Novela zákona o státním podniku; T: 23.2.2015 [online]. 29.10.2015 [cit. 2016-05-10]. Dostupné z: <http://www.komora.cz/pro-podnikani/legislativa-a-normy/pripominkovani-legislativy/nove-materialy-k-pripominkam/7-15-novela-zakona-o-statnim-podniku-t-23-2-2015.aspx>.

Je to vrchol mé kariéry, řekl k vyznamenání Jiří Hlavatý [online]. 29.10.2015 [cit. 2016-05-10]. Dostupné z: Je to vrchol mé kariéry, řekl k vyznamenání Jiří Hlavatý Zdroj: http://krkonosky.denik.cz/zpravy_region/je-to-vrchol-me-kariery-rekl-k-vyznamenani-jiri-hlavaty-20151029.html.

Kontrolní závěry z kontrolních akcí: 07/03 Hospodaření státního podniku LOM PRAHA a výdaje Ministerstva obrany na realizaci zakázek zadaných státnímu podniku [online]. [cit. 2016-08-10]. Dostupné z: <http://nku.cz/kon-zavery/K07003.pdf>.

Kontrolní závěry z kontrolních akcí: 10/26 Majetek státu a peněžní prostředky poskytnuté státnímu podniku Lesy České republiky [online]. s.12 [cit. 2016-10-09]. Dostupné z: <http://nku.cz/kon-zavery/K10026.pdf>.

Kontrolní závěry z kontrolních akcí: 12/26 Majetek státu a peněžní prostředky poskytnuté státnímu podniku VOP CZ, s. p., dříve VOP-026 Šternberk, s. p. [online]. [cit. 2016-08-10]. Dostupné z: <http://nku.cz/kon-zavery/K12026.pdf>.

Kontrolní závěry z kontrolních akcí: 14/11 Majetek, s nímž mají právo hospodařit vybrané státní podniky (správci povodí) v působnosti Ministerstva zemědělství [online]. [cit. 2016-08-10]. Dostupné z: <http://nku.cz/kon-zavery/K14011.pdf>.

Lesy ČR mají za sebou již druhý mimořádný odvod financí do státního rozpočtu: letos jde o 6,5 miliardy korun [online]. 11.12.2014 [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: http://www.lesy-cr.cz/media/archiv-tiskovych-zprav/tiskove-zpravy-2014/Stranky/lesy-cr-maji-za-sebou-jiz-druhy-mimoradny-odvod-financi-do-statniho-rozpocetu-letos-jde-o-65-miliardy-korun.aspx?retUrl=%2Fmedia%2Farchiv-tiskovych-zprav%2Ftiskove-zpravy-2014%2FStranky%2Fdefault.aspx%3Fpage_1vNews%3D1.

NEVRKLA, Luboš. *ZÁKAZ KONKURENCE VE SPOLEČNOSTI S RUČENÍM OMEZENÝM PODLE ZÁKONA O OBCHODNÍCH KORPORACÍCH* [online]. [cit. 2016-10-09]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zakaz-konkurence-ve-spolocnosti-s-rucenim-omezenym-podle-zakona-o-obchodnich-korporacich-96696.html>.

Plán kontrolní činnosti NKÚ: Přehled kontrolních akcí zařazených do plánu kontrolní činnosti na rok 2016 [online]. 29.10.2015 [cit. 2016-05-10]. Dostupné z: <http://www.nku.cz/scripts/rka/plan-kontrol.asp>.

Registr kontrolních akcí NKÚ Kontrolní akce č. 16/04: Majetek, s nímž mají právo hospodařit státní podniky v působnosti Ministerstva zdravotnictví [online]. [cit. 2016-05-10]. Dostupné z: <http://www.nku.cz/scripts/rka/detail.asp?cisloakce=16/04&rok=0&sestava=0>.

Registr kontrolních akcí NKÚ Kontrolní akce č. 16/07: Peněžní prostředky určené na zahlazování následků hornické činnosti v podniku DIAMO, státní podnik [online]. [cit. 2016-05-10]. Dostupné z: <http://www.nku.cz/scripts/rka/detail.asp?cisloakce=16/07&rok=0&sestava=0>.

Registr kontrolovaných osob Výsledek hledání výrazu s.p. v celé ČR od roku 1993 [online]. 29.10.2015 [cit. 2016-05-10]. Dostupné z:

[http://nku.cz/scripts/rko/hledej.asp?rozsirene=1&razeni=2&osoba=s.p.&okres=v%9Aechny&rok=0&ka=.](http://nku.cz/scripts/rko/hledej.asp?rozsirene=1&razeni=2&osoba=s.p.&okres=v%9Aechny&rok=0&ka=)

Registr kontrolovaných osob Výsledek hledání výrazu státní podnik v celé ČR od roku 1993 [online]. 29.10.2015 [cit. 2016-05-10]. Dostupné z: [http://nku.cz/scripts/rko/hledej.asp?rozsirene=1&razeni=2&osoba=st%E1tn%ED%20podnik&okres=v%9Aechny&rok=0&ka=.](http://nku.cz/scripts/rko/hledej.asp?rozsirene=1&razeni=2&osoba=st%E1tn%ED%20podnik&okres=v%9Aechny&rok=0&ka=)

Rekordní příspěvek do státní pokladny: Lesy ČR letos odvedly více než 8,2 miliardy korun [online]. 22.12.2015 [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: [http://www.lesy-cr.cz/media/archiv-tiskovych-zprav/tiskove-zpravy-2015/Stranky/rekordni-prispevek-do-statni-poklady-lesy-cr-letos-odvedly-vice-nez-82-miliardy-korun.aspx?retUrl=%2Fmedia%2Farchiv-tiskovych-zprav%2Ftiskove-zpravy-2015%2FStranky%2Fdefault.aspx.](http://www.lesy-cr.cz/media/archiv-tiskovych-zprav/tiskove-zpravy-2015/Stranky/rekordni-prispevek-do-statni-poklady-lesy-cr-letos-odvedly-vice-nez-82-miliardy-korun.aspx?retUrl=%2Fmedia%2Farchiv-tiskovych-zprav%2Ftiskove-zpravy-2015%2FStranky%2Fdefault.aspx)

Rozpočet by se mohl nafouknout díky miliardám ze státních podniků [online]. 8. 2. 2013 [cit. 2016-30-09]. Dostupné z: [http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1118498-rozpocet-se-mohl-nafouknout-diky-miliardam-ze-statnich-podniku.](http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1118498-rozpocet-se-mohl-nafouknout-diky-miliardam-ze-statnich-podniku)

Státní rozpočet si díky Lesům ČR a Budvaru přilepší o devět miliard [online]. 29. ledna 2015 [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: [http://zpravy.e15.cz/domaci/ekonomika/statni-rozpocet-si-diky-lesum-cr-a-budvaru-prilepsi-o-devet-miliard-1157907.](http://zpravy.e15.cz/domaci/ekonomika/statni-rozpocet-si-diky-lesum-cr-a-budvaru-prilepsi-o-devet-miliard-1157907)

Statut Vládního výboru pro personální nominace [online]. [cit. 2016-09-09]. Dostupné z: [https://apps.odok.cz/attachment/-/down/VPRA9HJAPLTFVládní_výbor_pro_personální_nominace.](https://apps.odok.cz/attachment/-/down/VPRA9HJAPLTFVládní_výbor_pro_personální_nominace)

Strategie Nejvyššího kontrolního úřadu na období 2014-2017: 1.6 Přispívat k zákonnému, účelnému, hospodárnému a efektivnímu hospodaření s majetkem státu a s prostředky vybíranými na základě zákona ve prospěch právnických osob [online]. 29.10.2015 [cit. 2016-5-10]. Dostupné z: [http://www.nku.cz/cz/publikace/strategie-nejvyssiho-kontrolniho-uradu-na-obdobi-2014-2017-id7025/.](http://www.nku.cz/cz/publikace/strategie-nejvyssiho-kontrolniho-uradu-na-obdobi-2014-2017-id7025/)

Účetní závěrka za rok 2015, STÁTNÍ TISKÁRNA CENIN, státní podnik.

Usnesení vlády č. 177 ze dne 17 .3. 2014, [online]. [cit. 2016-09-09] Dostupné také z: <https://apps.odok.cz/zvlady/usneseni/-/usn/2014/177> změněno usnesením Usnesení vlády č. 711 ze dne 3 .9. 2014 [online] Dostupné také z: <https://apps.odok.cz/zvlady/usneseni/-/usn/2014/711>.

USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY ze dne 12. listopadu 2014 č. 923 [online]. [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/djv-agenda?date=2014-11-12>.

USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY ze dne 14. prosince 2015 č. 1037 [online]. [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/djv-agenda?date=2015-12-14>.

Území ve správě VLS: Vojenský újezd Brdy [online]. [cit. 2016-10-09]. Dostupné z: <https://www.vls.cz/pro-verejnost/uzemi-ve-sprave-vls>.

Vláda: Členové vlády [online]. [cit. 2016-09-09]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/vlada/>.

Výroční zpráva za rok 2015, Povodí Odry s.p. [online]. [cit. 2016-09-09]. Dostupné z: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-detail?dokument=44619973&subjektId=63996&spis=814680>

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Změna aktiv státních podniků mezi lety 2014 a 2015

Tabulka č. 2: Výsledek hospodaření před zdaněním za rok 2014 a 2015

Seznam zkratk

ZSP	Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku
Zákon o majetku České republiky	Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů
Zákon o obchodních korporacích, ZOK	Zákonem č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích
Občanský zákoník, OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
Zákona o velké privatizaci	Zákon č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby
Kompetenční zákon	Zákon č. 2/1969 Sb., České národní rady o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky

Shrnutí

V posledních 20 letech docházelo ke konstantnímu snižování počtu státních podniků. V současné době existuje pouze okolo 40 aktivních státních podniků a další desítky neaktivních, které se nacházejí ve fázi likvidace. Navzdory nevelkému počtu státních podniků, je jejich role v ekonomice stále důležitá, obzvláště jako způsob podílení se státu na soukromém podnikání. Státní podniky hospodaří s majetkem ve výši okolo 170 miliard Kč a pomocí tohoto majetku dosahují ročně zisku ve výši okolo 7,5 miliardy Kč.

Nejdůležitějším pramenem právní úpravy státního podniku je zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, jenž byl jedenáctkrát novelizován. Jednou z významných novel byl zákon č. 213/2013 Sb., který vytvořil mechanismus umožňující převádět část zisku státních podniků do státního rozpočtu.

Nejdůležitější novelou je však zákon č. 253/2016 Sb. s účinností od 01. 01. 2017, která v návaznosti na rekodifikaci soukromého práva a na nedostatečnou úpravu některých oblastí, přináší podstatné změny. Největší změny se dotýkají dispozic s majetkem státního podniku, u něhož jsou nově stanovena konkrétní pravidla pro nakládání. Tyto změny, které by měly snížit korupční potenciál, jsou podrobně představeny a rozebrány v této diplomové práci.

Nové změny se však nevyhnuly ani dozorčí radě a řediteli a jejich oprávnění. Dozorčí rada v rámci své působnosti kontroluje hospodaření podniku a také dohlíží na činnost ředitele, který odpovídá za řízení podniku a za jeho obchodní vedení.

Část práce je věnována i státním podnikům v likvidaci, kterých je stále velké množství a proces jejich likvidace je kvůli různorodým problémům zdlouhavý a trvá mnohem déle, než by normálně měl. Zdlouhavost nejen blokuje převody likvidačních zůstatků, ale i zvyšuje náklady, čímž se proces likvidace značně prodražuje. Nová pravidla by měla proces likvidace urychlit a pomoci tak rychleji převést likvidační zůstatek do státního rozpočtu.

Summary

Over the last 20 years the number of state-owned enterprises has been steadily declining. At this point there are only about 40 active state-owned enterprises and even greater number of inactive state-owned enterprises which are currently in phase of liquidation. Despite the slim numbers of active state-owned enterprises their role in economy remains still important especially as way how to participate in business activities with state owned property. State-owned enterprises manage property in value of approximately 170 billion Czech crown and using this property they are able to achieve profit over 7.5 billion Czech crown every year.

The most important source of legislation regarding state-owned enterprises is act. No. 77/1997 Coll., state-owned enterprises act, which has been amended eleven times. Very important amendment was act No. 213/2013 Coll. which introduced a mechanism that allows to transfer a part of state-owned enterprise profit to state budget.

Nevertheless the most important amendment is act No. 253/2016 Coll. with effect from 01. 01. 2017 which in reaction to recodification of private law in Czech Republic and insufficient regulation of some areas introduces substantial changes. The biggest changes are introduced in the area of disposition with state property. The new amending act strictly regulates all dispositions with the state property and lays down clear rules. These changes which should also decrease corruption potential are subject to this master thesis and are analysed in detail.

However new changes also concern Board of supervisors and Director and their competence. Board of supervisors is responsible for controlling how state-owned enterprise manages its property a supervise acts of Director who is responsible for managing state-owned enterprise and business related decision making.

Part of this master thesis is also dedicated to liquidation of state-owned enterprises. Currently there are many state-owned enterprises in the phase of liquidation which because of various problems take much longer than it normally would. Long process of liquidation is not only cost demanding but also blocks potential transfers of a liquidation value to the state budget.

Klíčová slova

Státní podnik, majetek státu, hospodaření státního podniku, právní úprava státních podniku

Keywords

State-owned enterprise, state property, economic activities of state-owned enterprise, legal regulations of state-owned enterprise